

Štát a právo

Ročník 10

2023

2-3

Vyberáme z obsahu

Legal Regulation of Market Abuse – European and Slovak Perspective

Osobitosti konkurzu vyhláseného na majetok banky ako finančnej inštitúcie

The Legal Situation of Minor Parents in Determining the Parentage of their Child and Placing it for Adoption

Štát a právo

State and law

Redakčná rada

Predseda redakčnej rady:

doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD. *Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela*

Podpredsedovia redakčnej rady:

Mult. Dr.h.c. prof. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc. *Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela*

Dr.h.c. prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc. *Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda*

Členovia:

prof. Dr. habil. Jozef Ciagwa *Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Śląski w Katowicach*

prof. JUDr. Ľubor Cibulka, CSc. *Právnická fakulta Univerzity Komenského*

prof. JUDr. Jozef Králik, CSc., MBA, *Fakulta práva Janka Jesenského, Vysoká škola Danubius*

prof. JUDr. Mojmír Mamojka, PhD., ml. *Akadémia policajného zboru*

prof. JUDr. Igor Palúš, CSc. *Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik*

Mult. Dr.h.c. prof. JUDr. Viktor Porada, DrSc. *Vysoká škola Karlovy Vary*

Prof. Habil. Dr. Gintaras Švedas, *Faculty of Law, Vilnius University, Vilnius, Lithuania*

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc. *Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika*

doc. JUDr. Eduard Burda, PhD. *Právnická fakulta Univerzity Komenského*

dr hab. Celina Nowak, prof. INP PAN, *Polish Academy of Sciences, Institute of Legal Sciences, Warsaw, Poland*

doc. JUDr. Pavel Salák, PhD. *Právnická fakulta Masarykovej univerzity v Brne*

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD. *Vojenský historický ústav*

dr hab. Piotr Szymaniec, prof. PWSZ, *Angelus Silesius University of Applied Sciences in Walbrzych -Walbrzych, Poland*

doc. JUDr. Vladimír Zoubek, CSc. *Policejní akademie České republiky v Praze*

Výkonný redaktor:

JUDr. Aneta Kšenzighová, MBA, *Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela* aneta.ksenzighova@umb.sk

Jazyková úprava:

Mgr. Zuzana Mičková, PhD.

Obsah

Legal Regulation of Market Abuse – European and Slovak Perspective <i>Dean Babony</i>	70
Osobitosti konkurzu vyhláseného na majetok banky ako finančnej inštitúcie <i>Jakub Dzimko – Aneta Kšenzíghová – Simona Gemzická</i>	80
O slobode pohybu a pobytu <i>Marta Tóthová</i>	94
The Legal Situation of Minor Parents in Determining the Parentage of their Child and Placing it for Adoption <i>Anna Urbańska-Lukaszewicz</i>	110
Recenzia <i>Silvia Treľová</i>	129
Z vedeckého života Správa o konaní konferencie <i>Aneta Kšenzíghová</i>	131

Legal Regulation of Market Abuse – European and Slovak Perspective

Dean Babony*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.2-3.70-79>

Abstract:

BABONY, Dean: *Legal Regulation of Market Abuse – European and Slovak Perspective*. The article deals with contemporary legal regulation of market abuse in European and Slovak Perspective. It is divided into two parts. The first part is focused on European Union approach, namely the Regulation (EU) No. 596/2014 on market abuse (Market Abuse Regulation), Directive 2014/57/EU on criminal sanctions for market abuse (Market Abuse Directive). The second part is focused on Slovak national law – namely Slovak Criminal Code No. 300/2005 Coll. and Slovak Act No. 91/2016 Coll. on Criminal Liability of Legal Persons.

Key words:

market abuse, Regulation (EU) No. 596/2014 on market abuse (Market Abuse Regulation), Directive 2014/57/EU on criminal sanctions for market abuse (Market Abuse Directive), jurisprudence of the Court of Justice of the European Union, Slovak Criminal Code No. 300/2005 Coll., Slovak Act No. 91/2016 Coll. on Criminal Liability of Legal Persons

Introduction

Practices in market may change over time. Domestic legislators may need to deal with different practices on different types of markets. Differences in States may regard as market manipulation may be susceptible to manipulative arbitrage. Fragmentation may have the potential to undermine the integrity of markets across the Europe on the whole.¹ In the European Union the approximation of law was intended to improve the conditions for the establishment and functioning of the internal market. Its objective was to prevent the emergence of obstacles to free trade and competition resulting from divergent development of national laws. The

---

* JUDr. Dean Babony, RSc. – PhD student at the Department of Criminal Law, Faculty of Law, Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovak Republic; babonydean@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3709-5747>. The article was elaborated as a part of the research project VEGA No. 1/0004/20 ‘Implementation of Mutual Recognition of Judicial Decisions in Criminal Matters into the Legal Order of the Slovak Republic’ [Slovak: Zavedenie vzájomného uznávania justičných rozhodnutí v trestných veciach do právneho poriadku Slovenskej republiky].

1 CHIU, I. H.-Y. *Regulatory Convergence in EU Securities Regulation*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, p. 115.

diversity of national laws dealing with economic activities resulted in a need for common rules for all market participants.²

The European Union is the opinion that a genuine internal market for financial services is crucial for economy and for its growth. An integrated financial market requires its integrity. On the one hand, the smooth functioning of securities markets and public confidence in markets are prerequisites for economic growth and wealth. On the other hand, market abuse harms the integrity of financial markets and public confidence.³

The European Union has adopted a series of legislative documents regulating market abuse, which are addressed to the Member States of the European Union. Also individual Member States have adopted national legislation to regulate it. The article is focused on European and Slovak approach.

1. European Union: The Market Abuse Regulation (2014) and the Market Abuse Directive (2014)

Current legislation of the European Union in the field of market abuse is represented by the *Regulation (EU) No. 596/2014 on market abuse*⁴ (hereinafter the “Market Abuse Regulation”) and the *Directive 2014/57/EU on criminal sanctions for market abuse*⁵ (hereinafter the “Market Abuse Directive”).⁶ The European Union completed a legal framework to protect market integrity. However, given the legislative, market and technological developments, which have resulted in considerable changes to the financial landscape, these instruments were needed. There was a need to establish a more uniform and stronger framework in order to preserve market integrity, to avoid potential regulatory arbitrage, to ensure accountability in the event of attempted manipulation, and to provide more legal certainty and less regulatory complexity for market participants. The Market Abuse Regulation aims at contributing in

---

2 BÖSE, M. The Connection of Internal Market Law and Criminal Law. In MÜLLER-GRAFF, P.-Ch. – SELVIG, E. (eds.). *Regulation Strategies in the European Economic Area*. Berlin : Berliner Wissenschafts-Verlag, p. 117.

3 KLIMEK, L. Criminal Responsibility for Market Abuse in European Legal Framework. In *EU Law Journal*, Vol. 4, No. 2 (2019), p. 15.

4 Regulation (EU) No. 596/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on market abuse (market abuse regulation). Official Journal of the European Union, L 173/1 [2014]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0596>>.

5 Directive 2014/57/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on criminal sanctions for market abuse (market abuse directive). Official Journal of the European Union, L 173/179 [2014]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0057>>.

6 MARCO, V. – SEBASTIAN, M. *Market Abuse Regulation: Commentary and Annotated Guide. Second edition*. Oxford : Oxford University Press, p. 92; ROTMAN, E. *Regulating Fraud Across Borders: Internationalised Criminal Law Protection of Capital Markets*. Oxford – New York – Dublin : Bloomsbury Publishing, p. 16; SERGAKIS, K. *The Law of Capital Markets in the EU: Disclosure and Enforcement*. London : Bloomsbury Publishing, p. 368.

a determining manner to the proper functioning of the internal market and is therefore be based on Article 114 of the Treaty on the Functioning of the European Union⁷.

To remove the remaining obstacles to trade and the significant distortions of competition resulting from divergences between national laws and to prevent any further obstacles to trade and significant distortions of competition from arising, it was necessary to adopt the Market Abuse Regulation, i.e. the regulation establishing a more uniform interpretation of the Union market abuse framework, which more clearly defines rules applicable in all Member States. Shaping market abuse requirements in the form of a regulation should ensure that those requirements are directly applicable. This should ensure uniform conditions by preventing diverging national requirements. The Regulation requires that all persons follow the same rules in all the Union. According to the principle of subsidiarity, as regulated in Article 5(3) of the Treaty on European Union⁸, action at European Union level should be taken only when the aims envisaged cannot be achieved sufficiently by Member States alone and can therefore be better achieved by the European Union.⁹ As regards the Market Abuse Directive, it added to the Market Abuse Regulation another measure – criminal sanctions.

First, as regards scope of application, the *Market Abuse Regulation*, according to Article 2, applies to the following:

- financial instruments admitted to trading on a regulated market or for which a request for admission to trading on a regulated market has been made;
- financial instruments traded on a multilateral trading facility, admitted to trading on an multilateral trading facility or for which a request for admission to trading on an multilateral trading facility has been made;
- financial instruments traded on an organised trading facility;
- financial instruments not covered by points above, the price or value of which depends on or has an effect on the price or value of a financial instrument referred to in those points, including, but not limited to, credit default swaps and contracts for difference.

The Market Abuse Regulation also applies to behaviour or transactions, including bids, relating to the auctioning on an auction platform authorised as a regulated market of emission allowances or other auctioned products based thereon, including when auctioned products are not financial instruments, pursuant to the Regulation (EU) No. 1031/2010 on the timing, administration and other aspects of auctioning of

---

7 Treaty on the Functioning of the European Union (consolidated version). Official Journal of the European Union, C 326/1 [2012]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>>.

8 Treaty on European Union (consolidated version). Official Journal of the European Union, C 326/1 [2012]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>>.

9 Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on criminal sanctions for insider dealing and market manipulation. COM/2011/0654 final - 2011/0297 (COD). Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011PC0654>>.

greenhouse gas emission allowances.¹⁰ Without prejudice to any specific provisions referring to bids submitted in the context of an auction, any requirements and prohibitions in this Regulation referring to orders to trade shall apply to such bids.

Market abuse inhibits the full transparency required for trading in modern integrated financial markets. The Market Abuse Regulation rules apply to a person or a company committing market abuse while trading financial instruments, whether through trading platforms or negotiated privately in so called *over-the-counter transactions*¹¹, as long as it can influence: financial instruments traded on a trading venue; or financial instruments whose price or value depends or has an effect on the price or value of a financial instrument traded on a trading venue. The Market Abuse Regulation requires Member States to ensure that competent authorities have the power to impose *administrative sanctions* or to take administrative measures in case of its infringements. The Market Abuse Regulation rules reinforce the supervisory and investigatory powers of the regulators appointed by each Member State of the EU to ensure the proper functioning of their financial markets. For instance, their powers include being able to carry out on-site inspections and investigations and to request the freezing or sequestration of assets.¹²

Second, for the purposes of the *Market Abuse Directive* insider dealing and unlawful disclosure of inside information should be deemed to be serious in cases such as those where the impact on the integrity of the market, the actual or potential profit derived or loss avoided, the level of damage caused to the market, or the overall value of the financial instruments traded is high. Other circumstances that might be taken into account are, for instance, where an offence has been committed within the framework of a criminal organisation or where the person has committed such an offence before (recital 11 of the Preamble to the Directive). For the purposes of the Directive, market manipulation should be deemed to be serious in cases such as those where the impact on the integrity of the market, the actual or potential profit derived or loss avoided, the level of damage caused to the market, the level of alteration of the value of the financial instrument or spot commodity contract, or the amount of funds originally used is high or where the manipulation is committed by a person employed or working in the financial sector or in a supervisory or regulatory authority (recital 12 of the Preamble to the Directive). Due to the adverse effects of attempted insider

---

10 Commission Regulation (EU) No. 1031/2010 of 12 November 2010 on the timing, administration and other aspects of auctioning of greenhouse gas emission allowances pursuant to Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council establishing a scheme for greenhouse gas emission allowances trading within the Community. Official Journal of the European Union, L 302/1 [2010]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2010/1031/oj>>.

11 The *European Market Infrastructure Regulation* (also known as “EMIR”), lays down rules regarding *over-the-counter* derivative contracts, central counterparties and trade repositories, in line with the *G20 commitments* made in Pittsburgh, United States, in September 2009. The European Market Infrastructure Regulation aims to reduce systemic risk, increase transparency in the over-the-counter market and preserve financial stability. See: EU rules on over-the-counter derivatives contracts, central counterparties and trade repositories [online]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:mi0093>> [2023-01-17].

12 Preventing market abuse in financial markets [online]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=celex:32014R0596>> [2023-01-17].

dealing and attempted market manipulation on the integrity of the financial markets and on investor confidence in those markets, those forms of behaviour should also be punishable as a criminal offence (recital 13 of the Preamble to the Directive). The Directive should oblige the Member States of the European Union to provide in their national law for criminal penalties in respect of insider dealing, market manipulation and unlawful disclosure of inside information to which the Directive applies. The Directive should not create obligations regarding the application of such penalties or any other available system of law enforcement, to individual cases (recital 14 of the Preamble to the Directive). The Directive should also require the Member States of the European Union to ensure that inciting, aiding and abetting the criminal offences are also punishable (recital 15 of the Preamble to the Directive).

Under the new rules *insider dealing* and *market manipulation* are punishable by a maximum term of imprisonment of at least 4 years. As regards their interpretation:¹³

- *Market manipulation* consists in manipulating the prices of financial products artificially. For instance, this can happen when an individual spreads false information on the supply, the demand or the price of a financial product. For the purposes of this Directive, market manipulation should be deemed to be serious in cases such as those where the impact on the integrity of the market, the actual or potential profit derived or loss avoided, the level of damage caused to the market, the level of alteration of the value of the financial instrument or spot commodity contract, or the amount of funds originally used is high or where the manipulation is committed by a person employed or working in the financial sector or in a supervisory or regulatory authority.
- *Insider dealing* is when an individual trades a financial product with access to ‘inside information’. This is confidential information relating to the financial product traded or the company that issued it on the market. Accessing this type of information gives him an unfair advantage.
- *Unlawful disclosure of inside information* is also considered as an offence punishable by a maximum term of imprisonment of at least 2 years. This happens when an individual discloses ‘inside information’ to other persons, unless this disclosure is made in the regular exercise of its profession.

The legislative legal regulation of the European Union was supplemented by the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union, namely:¹⁴

---

13 Criminal sanctions for market abuse [online]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32014L0057>> [2023-01-17].

14 Older cases were adopted in the period prior the Market Abuse Regulation and of the Market Abuse Directive. They supplement legislation, which was repealed by contemporary legislation, namely: the Council Directive 89/592/EEC of 13 November 1989 coordinating regulations on insider dealing. Official Journal of the European Union, L 334 [1989]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31989L0592>> and the Directive 2003/6/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on insider dealing and market manipulation (market abuse). Official Journal of the European Union, L 96 [2003]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32003L0006>>. See: KLIMEK, L. *Judikatura Súdneho dvora EÚ vo veciach zneužívania trhu a súvisiacich trestnoprávných otázok*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2020, 240 pages.

- judgment of 3 May 2001 in case C-28/99 – *Verdonck and others*,
- judgment of 22 November 2005 in case C-384/02 – *Knud Grøngaard and Allan Bang*,
- judgment of 10 May 2007 in case C-391/04 – *Ipourgos Ikonomikon*,
- judgment of 23 December 2009 in case C-45/08 – *Spector Photo Group and Chris Van Raemdonck*,
- judgment of 7 July 2011 in case C-445/09 – *IMC*,
- judgment of 22 March 2012 in case C-248/11 – *Rareş Doralin Nilaş and others*,
- judgment of 28 June 2012 in case C-19/11 – *Markus Geltl proti Daimler AG*,
- judgment of 26 February 2013 in case C-617/10 – *Hansov Åkerberg Franssoni*,
- judgment of 11 March 2015 in case C-216/14 – *Jean-Bernard Lafonta*,
- judgment of 29 June 2016 in case C-486/14 – *Piotr Kossowsky*,
- judgment of 16 November 2017 in case C-658/15 – *Robeco Hollands Bezit and others*,
- judgment of 20 March 2018 in case C-537/16 – *Garlsson Real Estate and others*,
- judgment of 20 March 2018 in joined cases C-596/16 and C-597/16 – *Enzo Di Puma (C-596/16), Antonio Zecca (C-597/16)*,
- judgment of 20 March 2018 in case C-524/15 – *Luca Menc and*
- judgment z 28 October 2021 in case C-95/20 – *Varčev Finans*.

For example, in case C-537/16 – *Garlsson Real Estate and others* the Court of Justice of the European Union argued that Article 50 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union must be interpreted as precluding national legislation which permits the possibility of bringing administrative proceedings against a person in respect of unlawful conduct consisting in *market manipulation* for which the same person has already been finally convicted, in so far as that conviction is, given the harm caused to the company by the offence committed, such as to punish that offence in an effective, proportionate and dissuasive manner. The *ne bis in idem* principle guaranteed by Article 50 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union confers on individuals a right which is directly applicable in the context of a dispute such as that at issue in the main proceedings.

In joined cases C-596/16 and C-597/16 – *Enzo Di Puma and Antonio Zecca* the Court of Justice of the European Union added that Article 14(1) of Directive 2003/6/EC on insider dealing and market manipulation (repealed by the *Market Abuse Regulation*), read in the light of Article 50 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, must be interpreted as not precluding national legislation in accordance with which proceedings for an administrative fine of a criminal nature may not be brought following a final criminal judgment of acquittal ruling that the acts capable of constituting a violation of the legislation relating to insider dealing, on the basis of which those proceedings had also been initiated, were not established.

2. Slovak National Law

As far as the national context of the Slovak Republic is concerned, the seriousness of market abuse is manifested by two criminal offences in Slovak *Criminal Code No.*

300/2005 Coll.¹⁵, namely “Misuse of Information in Business Relations” (*Zneužívania informácií v obchodnom styku*) according to Article 265 of the Criminal Code and “Manipulation of the Market” (*Manipulácia s trhom*) according to Article 265a of the Criminal Code. These criminal offences belong to the group of crimes called “Criminal Offences Against Economic Discipline” (Articles 259-269a of the Criminal Code) – they are systematically classified as “Economic Crimes” (fifth head of the special part of the Criminal Code).

According to Article § 265(1) of the Criminal Code, which regulates “*Misuse of Information in Business Relations*”, the perpetrator unlawfully uses information previously not publicly available, which he obtained in his employment, profession, position or in his capacity, and the publication of which significantly affects decision-making in business relations, and carries out or initiates the execution of a contract or operation on the organized market of securities or goods, or who unauthorizedly uses confidential information according to a special regulation or who discloses such confidential information to an unauthorized person; the sanction is imprisonment from zero to four years. The second alternative of this criminal offence, according to Article § 265(1) of the Criminal Code, is based on the fact that the offender as an employee, member of a statutory body, partner, entrepreneur or participant in the business of two or more enterprises or legal entities with the same or similar object of activity in the intention stated above, concludes or initiates the conclusion of a contract at the expense of one or more of them; the sanction is the same.

According to Article § 265a(1) of the Criminal Code, which regulates “*Manipulation of the Market*”, the perpetrator unlawfully (i) provides false or grossly misleading information about the supply, demand or price of a financial instrument or a related commodity spot contract, (ii) causes the price of a financial instrument or a related commodity spot contract to reach or maintain an unnatural or artificial level, (iii) manipulates the calculation of the reference value in the market; The sanction is imprisonment from zero to four years. The second alternative of this criminal offence, according to Article § 265a(2) of the Criminal Code, is based on the fact that the offender, using fraud or machination, carries out a trade, gives an instruction to carry out a trade or commits another action affecting the price financial instrument or related commodity spot contract; the sanction is the same.

Legal entities, not only natural persons, are also criminally responsible for the mentioned criminal offences. The *Act No. 91/2016 Coll. on the Criminal Liability*

---

15 Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. See: IVOR, J. et al. *Trestné právo hmotné – Osobitná časť*, second edition. Bratislava : Wolters Kluwer, 524 pages; KLÁTIK, J. et al. *Trestné právo hmotné – Osobitná časť*, second edition. Plzeň : Aleš Čeněk, 506 pages; MENCEROVÁ, I. et al. *Trestné právo hmotné – Osobitná časť*, third edition. Šamorín : Heuréka, 567 pages; SZABOVÁ, E. et al. *Trestné právo hmotné – Všeobecná a osobitná časť*. 4. vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 634 pages; BURDA, E. et al. *Trestný zákon: Komentár – II. diel*. Bratislava : C. H. Beck, 1616 pages; ČENTÉŠ, J. et al. *Trestný zákon: Veľký Komentár*, fifth edition. Žilina : Eurokódex, 1024 pages; STRÉMY, T. et al. *Trestný zákon: Komentár – II. diel*. Bratislava : Wolters Kluwer, 1534 pages.

of *Legal Persons contains*¹⁶ in Article 3 so-called “list of criminal offences of legal entities” for which legal entities can be held criminally liable. Both “Misuse of Information in Business Relations” and “Manipulation of Market” are on this list.

Conclusion

An integrated financial market requires integrity. On the one hand, the smooth functioning of securities markets and public confidence in markets are prerequisites for economic growth and wealth. On the other hand, market abuse harms the integrity of financial markets and public confidence. The European Union has adopted a series of legislative documents regulating market abuse, which are addressed their Member States.

Current legislation of the European Union in the field of market abuse is represented by the *Regulation (EU) No. 596/2014 on market abuse* (Market Abuse Regulation) and the *Directive 2014/57/EU on criminal sanctions for market abuse* (Market Abuse Directive). To remove the remaining obstacles to trade and the significant distortions of competition resulting from divergences between national laws and to prevent any further obstacles to trade and significant distortions of competition from arising, it was necessary to adopt the Market Abuse Regulation, i.e. the regulation establishing a more uniform interpretation of the Union market abuse framework, which more clearly defines rules applicable in all Member States. Shaping market abuse requirements in the form of a regulation should ensure that those requirements are directly applicable. This should ensure uniform conditions by preventing diverging national requirements. As regards the Market Abuse Directive, it added to the Market Abuse Regulation another measure – criminal sanctions. The legislative legal regulation of the European Union was supplemented by the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union.

As regards Slovak Republic, the seriousness of market abuse is manifested by Criminal Code No. 300/2005 Coll., which regulates two relevant criminal offences. Legal entities, not only natural persons, are also criminally responsible for such criminal offences – according to the Act No. 91/2016 Coll. on the Criminal Liability of Legal Persons.

Bibliography:

- CHIU, I. H.-Y. 2008. *Regulatory Convergence in EU Securities Regulation*. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 323 pages.
- Commission Regulation (EU) No. 1031/2010 of 12 November 2010 on the timing, administration and other aspects of auctioning of greenhouse gas emission allowances pursuant to Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council establishing a scheme for greenhouse gas emission allowances

---

16 See: ZÁHORA, J. – ŠIMOVČEK, I. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb: Komentár*, second edition. Bratislava : Wolters Kluwer, 288 pages; BURDA, E. – KORDÍK, M. – KURILOVSKÁ, L. – STRÉMY, T. et al. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb: Komentár*, second edition. Bratislava : C. H. Beck, 560 pages.

- trading within the Community. Official Journal of the European Union, L 302/1 [2010]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2010/1031/oj>>.
- Criminal sanctions for market abuse [online]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32014L0057>> [2023-01-17].
  - Directive 2014/57/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on criminal sanctions for market abuse (market abuse directive). Official Journal of the European Union, L 173/179 [2014]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0057>>.
  - Judgment of the Court of Justice of the European Union of 20 March 2018 in case C-537/16 – *Garlsson Real Estate and others*.
  - Judgment of the Court of Justice of the European Union of 20 March 2018 in joined cases C-596/16 and C-597/16 – *Enzo Di Puma and Antonio Zecca*.
  - KLIMEK, L. 2019. Criminal Responsibility for Market Abuse in European Legal Framework. In *EU Law Journal*, Vol. 4, No. 2 (2019), pp. 14-19.
  - KLIMEK, L. *Judikatúra Súdneho dvora EÚ vo veciach zneužívania trhu a sívvisiacich trestnoprávných otázok*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2020, 240 pages.
  - MARCO, V. – SEBASTIAN, M. 2017. *Market Abuse Regulation: Commentary and Annotated Guide. Second edition*. Oxford : Oxford University Press, 720 pages.
  - MÜLLER-GRAFF, P.-Ch. – SELVIG, E. (eds.). 2011. *Regulation Strategies in the European Economic Area*. Berlin : Berliner Wissenschafts-Verlag, 144 pages.
  - Preventing market abuse in financial markets [online]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=celex:32014R0596>> [2023-01-17].
  - Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on criminal sanctions for insider dealing and market manipulation. COM/2011/0654 final - 2011/0297 (COD). Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011PC0654>>.
  - Regulation (EU) No. 596/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on market abuse (market abuse regulation). Official Journal of the European Union, L 173/1 [2014]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0596>>.
  - ROTMAN, E. 2021. *Regulating Fraud Across Borders: Internationalised Criminal Law Protection of Capital Markets*. Oxford – New York – Dublin : Bloomsbury Publishing, 240 pages.
  - SERGAKIS, K. 2018. *The Law of Capital Markets in the EU: Disclosure and Enforcement*. London : Bloomsbury Publishing, 615 pages.
  - Slovak Act No. 91/2016 Coll. on the Criminal Liability of Legal Persons – zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.
  - Slovak Criminal Code – zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
  - Treaty on European Union (consolidated version). Official Journal of the European Union, C 326/1 [2012]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>>.

-
- Treaty on the Functioning of the European Union (consolidated version). Official Journal of the European Union, C 326/1 [2012]. Available online <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>>.

Summary: Legal Regulation of Market Abuse – European and Slovak Perspective

Current legislation of the European Union in the field of market abuse is represented by the Regulation (EU) No. 596/2014 on market abuse (Market Abuse Regulation) and the Directive 2014/57/EU on criminal sanctions for market abuse (Market Abuse Directive). The legislative legal regulation of the European Union was supplemented by the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union. In the Slovak Republic market abuse is regulated by Criminal Code No. 300/2005 Coll. Legal entities, not only natural persons, are also criminally responsible for such criminal offences – according to the Act No. 91/2016 Coll. on the Criminal Liability of Legal Persons.

JUDr. Dean Babony, RSc.

Matej Bel University in Banská Bystrica
Faculty of Law, Department of Criminal Law

Komenského 20

974 01 Banská Bystrica

Slovak Republic

babonydean@gmail.com

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Dean Babony).

Osobitosti konkurzu vyhláseného na majetok banky ako finančnej inštitúcie

Jakub Dzimko* – Aneta Kšenzíghová** – Simona Gemzická***

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.2-3.80-93>

Abstrakt:

DZIMKO, Jakub – KŠENZÍGHOVÁ, Aneta – GEMZICKÁ, Simona: *Osobitosti konkurzu vyhláseného na majetok banky ako finančnej inštitúcie*. Predkladaný článok sa zaoberá právnymi aspektami konkurzu vyhláseného na majetok banky ako finančnej inštitúcie v podmienkach Slovenskej republiky, ako aj osobitosťami tohto osobitného druhu insolvenčného konania v porovnaní s „klasickým“ konkurzom vyhláseným podľa druhej časti zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov. Zároveň príspevok poukazuje aj na vybrané aspekty riešenia platobnej neschopnosti banky ako finančnej inštitúcie v právnych úpravách Českej republiky, Poľskej republiky a Maďarska.

Kľúčové slová:

banka, konkurz, platobná neschopnosť, krízová situácia na finančnom trhu

The Specific Features of Bankruptcy Declared on the Assets of a Bank as a Financial Institution

Abstract:

DZIMKO, Jakub – KŠENZÍGHOVÁ, Aneta – GEMZICKÁ, Simona: *The Specific Features of Bankruptcy Declared on the Assets of a Bank as a Financial Institution*. The present article deals with the legal aspects of bankruptcy declared on the assets of a bank as a financial institution in the Slovak Republic, as well as with the peculiarities of this unique type of insolvency proceedings in comparison with the „classical“ bankruptcy declared under the second part of Act No. 7/2005 Coll. on Bankruptcy and Restructuring, as amended. At the same time, the paper also highlights selected aspects of the insolvency resolution of a bank as a financial institution in the legislation of the Czech Republic, the Republic of Poland and Hungary.

Key words:

bank, bankruptcy, insolvency, financial market crisis.

---

* Mgr. Jakub Dzimko, interný doktorand, Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

** JUDr. Aneta Kšenzíghová, MBA, interná doktorandka, Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

*** JUDr. Ing. Simona Gemzická, externá doktorandka, Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Úvod

V rámci trhovej ekonomiky je prirodzeným javom, že určitá časť subjektov, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť, je nútená ukončiť svoju podnikateľskú činnosť v dôsledku insolventie. Ekonomický neúspech môže mať rôznu mieru a intenzitu. V rámci aplikačnej praxe sa platobná neschopnosť môže dotknúť akejkoľvek právnickej osoby vykonávajúcej podnikateľskú činnosť, pričom banky ako právnické osoby zriadené v súlade so zákonom č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „Zákon o bankách“ alebo „ZoB“) nevynímajúc.

Kríza je pojem, s ktorým sú banky spájané, odo dňa kedy vznikli. V istom zmysle je história fungovania bankového sektora a bankovej platobnej neschopnosti datovaná od zlyhania prvých talianskych obchodných bánk v 14. storočí až po krízu bankového sektora, ktorá zachvátila celú Európu a Spojené štáty americké v rokoch 2008 až 2012.¹ Krízu bankového sektora tak okúsila takmer každá krajina sveta, čo podnietilo jednotlivé štáty k uplatňovaniu prevencie a hľadaniu riešenia bankových kríz.² Mnohé bankové krízy upozornili vlády na nevyhnutnosť regulácie bánk, ktorej cieľom je chrániť záujmy vkladateľov, zachovať stabilitu finančného systému a posilniť národné hospodárstvo.³ V dôsledku uvedených skutočností mnohé európske krajiny prijali právne normy regulujúce postavenie a činnosť bánk, ako aj zaviedli právnu reguláciu, ktorej cieľom je zabezpečiť stabilné fungovanie bankového sektora, ale priniesli aj jasné a striktné pravidlá, uplatňované v prípade insolventie banky, ako aj jej následného konkurzu, ktoré napriek bankovému dohľadu nie je možné vylúčiť. Vzhľadom na osobitnú povahu bánk je nepraktické uplatňovať nezmenené všeobecné ustanovenia o konkurze vyhlásenom na majetok právnických osôb na samotné banky.⁴

S cieľom predchádzať systematickým rizikám a s cieľom chrániť vkladateľov a verejné záujmy sú v insolvenčných zákonoch jednotlivých európskych krajín zakotvené osobitné pravidlá na riešenie platobnej neschopnosti bánk ako finančných inštitúcií.

Predkladaný článok analyzuje právnu problematiku insolventie finančných inštitúcií s akcentom na platobnú neschopnosť banky so sídlom v Slovenskej republike podľa zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v platnom znení (ďalej aj ako „Zákon o konkurze a reštrukturalizácii“ alebo „ZKR“). Zároveň sa zaoberá aj právnymi predpismi, upravujúcimi podmienky konkurzu banky v krajinách vyšehradského priestoru, ktoré obsahujú osobitné pravidlá týkajúce sa

-
- 1 ZHANG, J. A. Comparative Analysis of Application of Bank Insolvency. In *Arizona Journal of International and Comparative Law*. 2016, roč. 33, č. 1, s. 301-302. Dostupné na internete: http://arizonajournal.org/wp-content/uploads/2016/04/25_Zhang_301.pdf.
  - 2 Bižšie pozri: GATTO, J. D. Branches, Subsidiaries and Foreign Bank Insolvency. In *Journal of Comparative Business and Capital Market Law*. 1985, s. 173-196. Dostupné na internete: <https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1690&context=jil>.
  - 3 Bližšie pozri: MOORE, U. – SUSSMAN, G. The Current Account and Set-Offs between an Insolvent Bank and Its Customer. In *The Yale Law Journal*. 1932, roč. 41, č. 8, s. 1109-1133. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.2307/791087>.
  - 4 NELSON, N. R. Settlement Obligations and Bank Insolvency. In *The Business Lawyer*. 1990, vol. 45, s. 1473-1484. Dostupné na internete: <https://www.jstor.org/stable/40687075>.

platobnej neschopnosti, či samotného insolvenčného konania banky. Na tomto mieste je potrebné poznamenať, že autori článku nemajú ambíciu poskytnúť odpovede na všetky otázky súvisiace s touto témou, ale primárne poukázať na osobitosti konkurzu vyhláseného majetok banky v porovnaní s konkurzom vyhláseným podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii na majetok právnickej osoby vykonávajúcej podnikateľskú činnosť.

Cieľom príspevku je poukázať na súčasnú právnu úpravu riešenia platobnej neschopnosti finančných inštitúcií so zameraním na banky so sídlom v Slovenskej republike, ako aj zdôrazniť osobitosti takto vyhláseného konkurzu v porovnaní s konkurzom vyhláseným podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii na majetok právnickej osoby vykonávajúcej podnikateľskú činnosť. Zároveň autori poukazujú na spoločné a rozdielne prvky komparovaných zahraničných právnych úprav a ich prípadné špecifiká. Nakoľko sa predmetný príspevok venuje analýze právnej úpravy *de lege lata*, sú pri spracovaní využité a aplikované klasické aristotelovské metódy, a to najmä metóda analýzy, ďalej dedukcie, indukcie, syntézy, ako aj metóda komparácie (s právnou úpravou platnou v Českej republike, v Poľskej republike a v Maďarsku). Zároveň je potrebné podotknúť, že je využívaná aj typická metóda logického a gramatického výkladu v spojení s využitím pravidiel tradičnej formálnej logiky aplikovanej v oblasti práva, v spojitosti so sémantickou analýzou právneho textu, nakoľko ťažisko príspevku tvorí súčasná právna úprava platná v Slovenskej republike.

1. Banka v právnom poriadku Slovenskej republiky

V súlade so Zákonom o bankách sa za banku považuje právnická osoba so sídlom na území Slovenskej republiky založená ako akciová spoločnosť, ktorá je úverovou inštitúciou podľa osobitného predpisu a ktorá má bankové povolenie. Právnická osoba zriadená v právnej forme ako akciová spoločnosť nie je oprávnená vykonávať bankovú činnosť, pričom právna úprava odlišnú právnu formu explicitne zakazuje. Dôvodom obmedzujúcej úpravy je špecifickosť predmetu činnosti, kvôli ktorému majú banky prísnejšie a oproti iným podnikateľským subjektom aj odlišné zákonné pravidlá.⁵

Banky zameriavajú svoju činnosť na zhromažďovanie voľných peňažných prostriedkov, prijímanie vkladov, poskytovanie úverov a sprostredkovanie finančných operácií, ale môžu realizovať aj iné činnosti, pokiaľ ich majú uvedené v bankovom povolení, napr. investícia do cenných papierov, vydávanie cenných papierov, finančný leasing, zúčtovanie a platobný styk, hypotekárne obchody a ďalšie činnosti na ktoré

---

5 DAUDRIKH, Y. Právna úprava pojmu banka na území Slovenskej republiky, Českej republiky a Ruskej federácie. In *Akademické akcenty 2014: zborník príspevkov z odborného seminára doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Bratislava : Paneurópska vysoká škola, 2015, s. 576. Dostupné na internete: <https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik-akademicke-akcenty-2014.pdf>.

získali bankové povolenie. Bankové povolenie je nevyhnutné na založenie banky, zriadenie pobočky zahraničnej banky a na vykonávanie bankových činností.⁶

Činnosť bánk a pobočiek zahraničných bánk podlieha bankovému dohľadu, ktorý vykonáva Národná banka Slovenska. Po zistení nedostatkov v činnosti banky alebo pobočky zahraničnej banky môže Národná banka Slovenska zaviesť rôzne opatrenia na nápravu. Jedným z nich je zavedenie nútenej správy. Účelom nútenej správy je najmä znemožnenie výkonu funkcií orgánom banky zodpovedným za zhoršujúcu sa hospodársku situáciu banky, odstránenie najzávažnejších nedostatkov v riadení činnosti banky, prijatie ozdravného programu, ak je ekonomické ozdravenie banky reálne, zabezpečenie podmienok na uplatnenie práv vkladateľov vyplývajúcich zo systému ochrany vkladov podľa osobitného predpisu a v nevyhnutnom prípade vedenie banky k vyhláseniu konkurzu a k likvidácii.⁷

V prípade, že banka sa počas svojej existencie a vykonávania svojej bankovej činnosti dostane do insolventie, na riešenie tohto stavu sa bude aplikovať Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Na konkurz vyhlásený na majetok banky sa použijú ustanovenia § 1 až 103 ZKR, ak nie je odlišná právna úprava stanovená v § 176 až 181 ZKR a § 183 až 193 ZKR, ktoré sú špeciálnymi ustanoveniami a majú prednosť pred všeobecnou právnou úpravou, uvedenou v § 1 až 103 ZKR.

2. Aktívna legitímácia na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok banky

Vo vzťahu k aktívne legitimovaným subjektom oprávneným podať návrh na vyhlásenie konkurzu na majetok banky je potrebné poukázať na skutočnosť, že sa v takomto prípade nebude aplikovať všeobecná právna úprava podľa § 11 ZKR.

Aktívnu vecnú legitímáciu na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok banky má v súlade s § 176 ZKR v spojení s § 55 ods. 5 ZoB len príslušný orgán dohľadu (tzn. Národná banka Slovenska) alebo nútený správca po predchádzajúcom súhlase príslušného orgánu dohľadu, ak je banka v nútenej správe. To isté platí ohľadne aktívnej vecnej legitímácie na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu voči pobočkám právnických osôb zriadených na území Slovenska (v právnej pozícii dlžníka), ktorí majú obdobný predmet podnikania ako slovenské finančné inštitúcie a ich sídlo sa nenachádza na území členského štátu Európskej únie.

Aktívnu vecnú legitímáciu na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu na majetok banky, v súlade so zákonom č. 371/2014 Z. z. o riešení krízových situácií na finančnom trhu v platnom znení, má aj Rada pre riešenie krízových situácií ako orgán pre riešenie krízových situácií vybraných inštitúcií (bánk a obchodníkov s cennými papiermi) vo finančnom sektore v Slovenskej republike.

---

6 HESEKOVÁ BOJMÍROVÁ, S. Legálna definícia banky v právnych poriadkoch vybraných štátov. In *Biatec*. 2015, roč. 23, č. 2, s. 15. Dostupné na internete: https://www.nbs.sk/_img/documents/_publik_nbs_fsr/biatec/rok2015/02-2015/04_biatec_15_2_hesekova.pdf.

7 ČUNDERLÍK, Ľ. Komparácia českej a slovenskej právnej úpravy nútenej správy banky. In *Milníky práva v stredo európskom priestore 2013, 1. časť*. Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2013, s. 525. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/Milnicky_zborniky/Zbornik_Milnicky_2013_1_cast.pdf.

V tejto súvislosti je zároveň potrebné poukázať aj na skutočnosť, že oprávnenie disponovať s podaným návrhom na vyhlásenie konkurzu na majetok banky má výhradne subjekt, ktorý je aktívne legitimovaný na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu. Členovia štatutárneho orgánu banky, ktorá je v nútenej správe, nemôžu účinne v mene spoločnosti vziať späť návrh na vyhlásenie konkurzu.⁸

3. Vyhlásenie konkurzu

V dôsledku uplynulých legislatívnych zmien (prijatie zákona č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku v znení neskorších predpisov, ako aj v dôsledku tzv. reformy súdnej mapy⁹) je na konanie o vyhlásení konkurzu na majetok banky ako finančnej inštitúcie založená kauzálna príslušnosť súdov. Podľa § 196a ods. 2 ZKR platí, že v konkurze banky ako finančnej inštitúcie sú kauzálne príslušné

- a) Mestský súd Košice pre obvody Krajského súdu v Košiciach, Krajského súdu v Prešove
- b) Okresný súd Žilina pre obvody Krajského súdu v Banskej Bystrici, Krajského súdu v Trenčíne, Krajského súdu v Žiline,
- c) Okresný súd Nitra pre obvody Krajského súdu v Bratislave, Krajského súdu v Nitre, Krajského súdu v Trnave.

Pre korektné určenie miestnej príslušnosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že v súlade s § 196a ods. 3 ZKR v spojení s § 196a ods. 4 ZKR, miestne príslušný je súd, v ktorého obvode má banka svoje sídlo, pričom príslušnosť súdu sa určuje podľa okolností, ktoré tu boli ku dňu, ktorý predchádza o šesť mesiacov deň podania návrhu na vyhlásenie konkurzu.

V uznesení o vyhlásení konkurzu súd ustanoví aj správcu konkurznej podstaty. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že podľa § 4 ods. 4 zákona č. 8/2005 Z. z. o správcoch v platnom znení, ak ide o banku správca je vylúčený z výkonu správcovskej činnosti aj vtedy, ak nespĺňa požiadavky podľa osobitného predpisu na správcu pre výkon nútenej správy (§ 54 ZoB).¹⁰ Na správcu a zástupcu správcu banky v nútenej správe, ak je ním fyzická osoba, na členov štatutárneho orgánu správcu a zástupcu správcu, ak je ním právnická osoba, sa uplatňuje iba primeraná aplikácia požiadaviek na odbornú spôsobilosť, ktoré sa vzťahujú na členstvo v dozornej rade banky (v zmysle § 7 ods. 14 ZoB teda „primeraná aplikácia primeraných znalostí a skúseností“). V tejto súvislosti môžu vzniknúť praktické problémy¹¹ pri ustanovovaní núteneho správcu (resp. jeho zástupcu) tykajúce sa posúdenia náležitej odbornej spôsobilosti a primeranosti znalostí a skúseností, najmä vo vzťahu k požadovanej odbornej úrovni konania pred zavedením nútenej správy (kvalifikované požiadavky

8 Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 02.05.2018, sp. zn. III. ÚS 185/2018.

9 S účinnosťou od 1. júna 2023 nadobudol účinnosť zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov v znení neskorších predpisov.

10 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 11. 2018, sp. zn. IV. ÚS 467/2018.

11 Bližšie pozri: ČUNDERLÍK, E. O odbornej spôsobilosti a dôveryhodnosti správcu banky, zástupcu správcu banky a príbratého odborného poradcu v právnej úprave výkonu nútenej správy nad bankou. In *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 3, s. 354 – 365.

na členov predstavenstva banky), ktorá nastavuje referenčný rámec odbornosti pre štatutárny orgán. Nútený správca totiž zavedením nútenej správy preberá pôsobnosť štatutárneho orgánu a dozornej rady banky kumulatívne.¹² Riešenie pre odstránenie akýchkoľvek sporných situácií pri ustanovení konkrétneho správcu bolo implementované v uplynulej rozsiahlej novele Zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

Ako už bolo uvedené v dôsledku uplynulých významných legislatívnych zmien bol do právneho poriadku implementovaný inštitút tzv. špeciálneho správcu. V súlade s § 20a písm. c) zákona č. 8/2005 Z. z. o správcoch v znení neskorších predpisov je konkurzný súd povinný ustanoviť za správcu konkurznej podstaty v konkurze vyhlásenom na majetok banky ako finančnej inštitúcie výlučne správcu zapísaného v oddiele špeciálnych správcov zoznamu správcov vedeného Ministerstvom spravodlivosti SR.

Uznesenie o vyhlásení konkurzu na majetok banky sa doručuje a oznamuje podľa všeobecnej právnej úpravy ako v prípade ostatných dlžníkov. Podľa § 22 ZKR sa uznesenie o vyhlásení konkurzu doručuje účastníkom konkurzného konania, správcovi, príslušnému daňovému orgánu, colnému riaditeľstvu a ďalším súdu známym orgánom, ktoré vedú s dlžníkom konanie, ktoré sa v dôsledku vyhlásenia konkurzu prerušuje.¹³

Osobitný predmet činnosti finančných inštitúcií a subjektov s iným uvedeným predmetom činnosti však vyžaduje, aby rozhodnutie o vyhlásení konkurzu bolo oznámené a doručené aj ďalším subjektom, najčastejšie orgánu dohľadu. Oznamovanie určenému subjektu musí časovo predchádzať zverejňovaniu uznesenia o vyhlásení konkurzu v Obchodnom vestníku. Vyhlásenie konkurzu na majetok banky je konkurzný súd povinný bezodkladne oznámiť Národnej banke Slovenska, ako aj Rade pre riešenie krízových situácií a zaslať im uznesenie o vyhlásení konkurzu. Príslušný konkurzný súd zasiela rozhodnutie o vyhlásení konkurzu zároveň aj Fondu na ochranu vkladov.

Vo všetkých uvedených prípadoch súd oznámi vyhlásenie konkurzu príslušným orgánom ešte pred zverejnením uznesenia o vyhlásení konkurzu v Obchodnom vestníku.

4. Účinky vyhlásenia konkurzu

Vo všeobecnosti má konkurz účinky nielen vo vzťahu k úpadcovi, ale aj k tretím osobám. Vyhlásenie konkurzu má hmotnoprávne, ako aj procesnoprávne účinky, ktoré stanovuje Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Hmotnoprávne účinky vyhlásenia konkurzu zasahujú do práv a povinností dlžníka a tretích osôb a spôsobujú zmenu či zánik práv, ktoré im vyplývajú zo zmlúv alebo z príslušných právnych predpisov, alebo vyvolávajú vznik nových práv a povinností. Procesnoprávne účinky zasahujú

---

12 ČUNDERLÍK, L. Spôsobilosť na riadenie finančnej inštitúcie a rozhodovanie sporov súvisiacich s finančnoprávnymi produktmi. In SZAKÁCS, A. – HLINKA, T. (eds.): *Bratislavské právnické fórum 2020: právnické profesie ako most medzi svetmi ekonómie a práva*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2020, s. 66.

13 ĐURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 195.

do procesných práv dlžníka a ďalších účastníkov konania, ale aj do oprávnenia príslušného štátneho orgánu pokračovať v konaní. Ďalšie právne dôsledky môžu vyplývať z procesného predpisu, ktorý upravuje príslušné konanie.¹⁴

Hmotnoprávne a procesnoprávne účinky vyhlásenia konkurzu ustanovené v § 44 až 56 ZKR sa vzťahujú aj na týchto úpadcov okrem taxatívne určených výnimiek.

Vyhlásením konkurzu stráca úpadca právo disponovať majetkom, ktorý patrí do konkurznej podstaty (§ 44 ZKR), pričom tieto dispozičné oprávnenia prechádzajú na správcu. Veritelia nemôžu postihovať majetok, ktorý patrí do konkurznej podstaty, výkonom rozhodnutia alebo exekúciou (§ 48 ZKR) a nemôžu vykonávať ani zabezpečovacie práva (§ 50 ZKR). Tieto ustanovenia slúžia na to, aby majetok, ktorý podlieha konkurzu, bol použitý na uspokojenie pohľadávok veriteľov úpadcu.

Jedným z účinkov vyhlásenia konkurzu je nemožnosť vzniku zabezpečovacieho práva po vyhlásení konkurzu okrem záložného práva na budúci majetok, ak bolo zriadené a zaregistrované v Notárskom registri záložných práv, katastri nehnuteľností alebo v osobitnom registri pred vyhlásením konkurzu a záložného práva zriadeného správcom. Na výťažku zo speňaženia majetku podliehajúceho konkurzu nemôže vzniknúť zabezpečovacie právo ani ako na budúcom majetku.

Jedným z dôvodov odporovateľnosti právnych úkonov podľa Zákona o konkurze a reštrukturalizácii je zvýhodnenie veriteľa oproti inému veriteľovi tým, že dlžník zabezpečil svoj záväzok až po jeho vzniku. Ak sa zabezpečovacie právo vzťahuje na peňažné prostriedky, na pohľadávku z účtu, na štátne dlhopisy alebo prevoditeľné cenné papiere, pokiaľ ide o úpadcu, ktorým je účastník platobného systému, účastník systému vyrovnania alebo prevádzkovateľ platobného systému, nie je možné úspešne uplatniť odporovateľnosť len z toho dôvodu, že zabezpečovacie právo vzniklo neskôr ako samotný záväzok, ktorý sa zabezpečuje uvedeným majetkom úpadcu.

V súlade s § 64 ods. 1 písm. b) ZoB dňom vyhlásenia konkurzu zaniká banke bankové povolenie, a teda dňom vyhlásenia konkurzu banka nie je oprávnená vykonávať bankovú činnosť. Odo dňa zániku bankového povolenia Národná banka Slovenska bezodkladne zruší takejto právnickej osobe výkon platobných služieb a jeho zúčtovania vykonávaného podľa § 2 ods. 13 ZoB. Rovnako tak od tohto dňa nemôže právnická osoba prijímať vklady a poskytovať úvery a vykonávať ďalšie činnosti s výnimkou tých, ktoré sú nevyhnutné na vyrovnanie jej pohľadávok a záväzkov; platobné služby na vyrovnanie existujúcich pohľadávok a záväzkov vykonáva takáto právnická osoba prostredníctvom účtu zriadeného v inej banke.

5. Veriteľský výbor v konkurze

Zákon o konkurze a reštrukturalizácii upravuje obligatórne zloženie veriteľského výboru, ak je vyhlásený konkurz na majetok banky – členom veriteľského výboru je *ex lege* Fond ochrany vkladov zriadený ako právnická osoba podľa zákona č. 118/1996 Z.z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení. Fond ochrany vkladov tvorí inštitucionálnu časť zákonného systému ochrany vkladov

---

14 ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 465.

v Slovenskej republike, pričom zabezpečuje vykonávanie činností, práv a povinností súvisiacich s týmto systémom ochrany vkladov. Fond ochrany vkladov zároveň sústreďuje peňažné príspevky bánk a pobočiek zahraničných bánk na poskytovanie náhrad za vklady, uložené v bankách a v pobočkách zahraničných bánk a nakladá s nimi v súlade so zákonom.¹⁵

V prípade, že bol konkurz vyhlásený na majetok hypotekárnej banky, zákon ustanovuje ako obligatórneho člena veriteľského výboru aj jej hypotekárneho správcu. Ak je úpadcom obchodník s cennými papiermi, členom veriteľského výboru je *ex lege* Garančný fond investícií ako právnická osoba zriadená zákonom č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách (zákon o cenných papieroch) v platnom znení. Garančný fond investícií je dohliadaným subjektom Národnej banky Slovenska, ktorý sústreďuje peňažné príspevky obchodníkov s cennými papiermi a pobočiek zahraničných obchodníkov s cennými papiermi, správcovských spoločností a pobočiek zahraničných správcovských spoločností na poskytovanie náhrad za nedostupný klientsky majetok prijatým obchodníkom s cennými papiermi alebo zahraničným obchodníkom s cennými papiermi, správcovskou spoločnosťou alebo zahraničnou správcovskou spoločnosťou na vykonanie investičnej služby a nakladá s nadobudnutými peňažnými prostriedkami v súlade s týmto zákonom. Garančný fond investícií svojím pôsobením vytvára spolu s Fondom ochrany vkladov komplexný systém ochrany klienta pri investovaní na peňažnom a kapitálovom trhu SR.¹⁶

Zákonné zloženie veriteľského výboru je určené aj v prípade, ak úpadcom je banka, ktorá je emitentom krytých dlhopisov. V takom prípade je členom veriteľského výboru správca programu krytých dlhopisov, pričom tento správcu menuje Národná banka Slovenska postupom podľa § 77 ZoB.

Ostatní členovia veriteľského výboru sa volia podľa príslušných ustanovení Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ktoré sa použijú primerane. Pretože jeden člen výboru je určený zákonom, schôdza veriteľov volí už len štyroch alebo dvoch členov, a to v závislosti od počtu členov veriteľského výboru. Ani pri týchto subjektoch nie je vylúčené, že veriteľský výbor nie je zvolený, a potom jeho právomoc vykonáva súd.

6. Vyhlásenie konkurzu na majetok banky v Českej republike

Insolvenčné konanie je v Českej republike, obdobne ako v Slovenskej republike, upravené v zákone č. 182/2006 Sb. o úpadku a spôsoboch jeho riešení v platnom znení (ďalej aj ako „IZ“). Právna úprava riešenia úpadku je upravená v § 367 a nasl. IZ, pričom ak nie je uvedené inak, na riešenie úpadku banky sa aplikujú aj všeobecné ustanovenia ostatných častí IZ a ustanovenia ostatných hláv druhej časti IZ, s výnimkou ustanovení upravujúcich moratórium, reorganizáciu a oddĺženie.

---

15 Bližšie pozri § 12 a nasl. zákona č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

16 Bližšie pozri § 80 a nasl. Zákona č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách (zákon o cenných papieroch) v platnom znení.

K aplikácii ustanovení IZ pre postup pri riešení úpadku banky dochádza v súlade s § 6 ods. 2 IZ *a contrario*, v prípade, že je banke odňatá banková licencia Českou národnou bankou.

Právna úprava odňatia bankovej licencie je v Českej republike upravená v § 34 – 35 zákona č. 21/1992 Sb. o bankách v platnom znení, pričom k odňatiu licencie dôjde pri pretrvávajúčich závažných nedostatkoch v činnosti banky, alebo pri úpadku banky Česká národná banka licenciu odníme, pričom tomuto opatreniu nemusí predchádzať zavedenie nútej správy. Česká národná banka je povinná odňať licenciu v prípade, že zistí, že vlastné imanie banky je menšie než jedna tretina jej záväzkov, s tou výnimkou, ak nad bankou bola zavedená nútená správa alebo ide o banku zvláštneho určenia.

Úpadok banky založenej podľa českého právneho poriadku nastáva v súlade s § 3 IZ v prípade jej platobnej neschopnosti, t.j. pokiaľ má banka viac ako dvoch veriteľov a súčasne peňažné záväzky po dobu dlhšiu než 30 dní a tieto záväzky nie je schopná plniť, alebo je predĺžená, a teda má viac veriteľov a súhrn jej záväzkov prevyšuje hodnotu jej majetku.

Insolvenčný návrh podáva orgán dozoru alebo dohľadu, t.j. v prípade banky Česká národná banka, pričom v súlade s § 97 IZ ho môže podať rovnako aj dlžník alebo veriteľ.

Pokiaľ dôjde k začatiu insolvenčného konania, má insolvenčný súd povinnosť bezodkladne o tom vyrozumieť orgán dohľadu, t. j. Českú národnú banku, a prostredníctvom orgánu dohľadu insolvenčný súd informuje o vydaní rozhodnutia o úpadku a vyhlásení konkurzu na majetok banky orgán dozoru alebo dohľadu v tých krajinách, v ktorých dlžník vykonáva svoju činnosť na základe licencie.

Insolvenčný správca je povinný pravidelne, najmenej však raz ročne, uverejňovať vhodným spôsobom správu pre veriteľa a verejnosť o postupe insolvenčného konania. Správa musí byť odsúhlasená veriteľským výborom.

7. Vyhlásenie konkurzu na majetok banky v Poľskej republike

V poľskom právnom poriadku je insolvenčné konanie upravené Zákomom o konkurze z 28. februára 2003 (ďalej ako „*Konkurzový zákon*“). Na konkurzné konanie bánk sa v poľskej právnej úprave použijú ustanovenia III. Časti, Hlavy II. Konkurzného zákona, ktorou sa upravuje konkurzné konanie voči bankám a družstevným sporivým a úverovým inštitúciám. V zmysle Konkurzného zákona, banka je platobne neschopná vtedy, ak podľa súvahy zostavenej ku koncu účtovného obdobia majetok banky nepostačuje na splnenie jej záväzkov.

Subjektmi oprávnenými podať návrh na vyhlásenie konkurzu sú výhradne poľský Úrad finančného dohľadu alebo Bankový záručný fond.

Pred vyhlásením konkurzu na banku súd obligatórne vypočuje k dôvodom vyhlásenia konkurzu a k osobe správcu konkurznej podstaty, zástupcu poľského Úradu pre finančný dohľad, zástupcu Bankového záručného fondu, zástupcov banky, prezidenta a ostatných členov posledného predstavenstva banky, ktorej sa návrh týka.

V rozhodnutí o vyhlásení konkurzu súd zároveň ustanoví správcu, ktorý zastupuje banku v konkurznom konaní.

Dňom vyhlásenia konkurzu zaniká *ex lege* činnosť riadiacich a dozorných orgánov banky, zanikajú taktiež všetky práva členov orgánov banky na odstupné ako aj na odmenu za obdobie po vyhlásení konkurzu. Konkurz banky má výrazný vplyv aj na existenciu jednotlivých typov bankových zmlúv.¹⁷

Konkurzný sudca rozhoduje o spôsobe predaja banky spolu s podmienkami nadobudnutia banky inými bankami. Proti rozhodnutiu sudcu sa možno odvolať. Konkurzný zákon osobitným spôsobom upravuje nadobudnutie banky v konkurze inými bankami, kde podmienky takéhoto postupu a lehotu na predkladanie ponúk určí konkurzný sudca po konzultácii s poľským orgánom finančného dohľadu a bankovým záručným fondom. Rozhodnutie o schválení výberu najvhodnejšej ponuky pre predaj banky vydáva taktiež konkurzný sudca po konzultácii s poľským Úradom pre finančný dohľad a Bankovým záručným fondom.

Pohľadávky, ktoré sa majú uspokojiť z konkurznej podstaty banky, sú Konkurzným zákonom rozdelené do desiatich kategórií a uspokojujú sa v zákonom stanovenom poradí.

V Konkurznom zákone sa nachádzajú taktiež osobitné ustanovenia týkajúce sa konkurzu banky, poskytujúcej hypotekárne úvery¹⁸ a osobitné ustanovenia upravujú taktiež konkurz sporiteľní.

8. Vyhlásenie konkurzu na majetok banky v Maďarsku

V podmienkach maďarskej právnej úpravy je insolvenčné konanie upravené Zákonom o konkurze a vyrovnaní,¹⁹ v komparácii so slovenskou, českou a poľskou právnou úpravou však osobitné ustanovenia o konkurze banky v maďarskom Zákone o konkurze a vyrovnaní nenachádzame. Problematiku insolvenčného konania banky nachádzame v podobe likvidácie banky, a to v osobitnej právnej úprave, v Zákone CCXXXVII z roku 2013 o úverových inštitúciách a finančných podnikoch²⁰ (ďalej ako „ZÚI“), ktorý ako *lex specialis* vo vzťahu k Zákonu o konkurze a vyrovnaní upravuje likvidáciu peňažných ústavov, bank, úverových inštitúcií, ale aj podnikov, ktoré nie sú klasifikované ako finančné inštitúcie, ale pôsobia pod rozhodujúcim vplyvom úverovej inštitúcie.

Rozhodnutie o nariadení likvidácie banky môže vydať výlučne orgán dohľadu (§48 ods. 1 ZÚI), a to v prípade, ak tejto inštitúcii odníme oprávnenie na jej

---

17 V zmysle § 434 Konkurzného zákona: „Ak tieto účinky nenastali skôr v dôsledku začatia vyrovnacieho konania, dňom vyhlásenia konkurzu zanikajú: 1) zmluvy o bankovom účte; úroky z bankových účtov sa účtujú do dňa konkurzu; 2) zmluvy o pôžičke a pôžičke, ak finančné prostriedky neboli poskytnuté dlžníkovi (dlžníkovi) ku dňu vyhlásenia konkurzu; 3) zmluvy o ručení, bankovej záruke a akreditíve, ak banka do dňa vyhlásenia konkurzu nedostala za tieto činnosti províziu; 4) dohoda o poskytnutí bezpečnostných schránok a zmluva o skladovaní, vydanie vecí a cenných papierov by však malo prebehnúť v lehote dohodnutej s prevodcom na uskladnenie.“

18 Bližšie pozri § 442 až 450a Zákona o konkurze z 28. februára 2003.

19 Zákon č. XLIX z roku 1991 o konkurze a vyrovnaní. Dostupný na internete: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100049.tv>.

20 Dostupné na <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300237.TV>.

činnosť. Orgán dohľadu následne vymenuje likvidátora a určí deň začatia likvidácie banky. Po doručení rozhodnutia o nariadení likvidácie súd nariadi jeho zverejnenie v Obchodnom vestníku. O návrhu na začatie likvidácie rozhodne súd do ôsmich dní odo dňa doručenia podania (§ 54 ods. 1 ZÚI). Odvolanie voči rozhodnutiu súdu o povolení likvidácie nemá odkladný účinok.

Počas likvidácie banky sú veritelia povinní prihlásiť si svoje pohľadávky do šesťdesiatich dní odo dňa zverejnenia rozhodnutia o nariadení likvidácie. Likvidátor pravidelne informuje orgán dohľadu a veriteľov o stave likvidácie.²¹ ZÚI taktiež upravuje spôsob a poradie uspokojovania pohľadávok veriteľov v závislosti od charakteru bankovej inštitúcie.

Záver

Predkladaný článok stručne poukazuje na problematiku konkurzu vyhláseného na majetok finančnej inštitúcie s akcentom na konkurz vyhlásený na majetok banky v právnom poriadku Slovenskej republiky a Českej republiky. Ako už bolo uvedené aj v úvode, nebolo ambíciou autorov analyzovať celý priebeh konkurzu vyhláseného na majetok banky, ale len poukázať na osobitosti konkurzu vyhláseného na majetok banky v porovnaní s konkurzom vyhláseným podľa druhej časti Zákona o konkurze a reštrukturalizácii na majetok právnickej osoby vykonávajúcej podnikateľskú činnosť.

Predmetnú právnu úpravu je možné považovať za dostatočnú a komplexnú, pričom sme neidentifikovali žiadne problematické časti v tejto právnej úprave. Každá z komparovaných právnych úprav obsahuje osobitné ustanovenia o konkurze banky. Porovnávané právne úpravy sa však okrem definície platobnej neschopnosti banky výrazne líšia charakterom subjektov, oprávnených podať návrh na vyhlásenie jej konkurzu, resp. začatie jej insolvenčného konania. Najširší okruh subjektov oprávnených podať návrh na vyhlásenie konkurzu banky obsahuje česká právna úprava. Slovenská a poľská právna úprava zužujú a explicitne upravujú okruh aktívne vecne legitimovaných subjektov na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu. Maďarská právna úprava však túto kompetenciu zákonom zveruje výlučne jedinému subjektu, a to orgánu dohľadu.

Špecifikom poľskej právnej úpravy, je aj skutočnosť, že o spôsobe predaja banky spolu s podmienkami nadobudnutia banky inými bankami rozhoduje výlučne konkurzný sudca. Z hľadiska komparácie sme neidentifikovali zásadné právne rozdiely medzi právnu úpravou Slovenskej republiky a Českej republiky, ktoré by bolo možné použiť ako inšpiráciu pre úvahy *de lege ferenda*, resp. ako podnety pre novelizáciu Zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

Záverom je však potrebné poukázať na skutočnosť, že zatiaľ na majetok žiadnej banky so sídlom v Slovenskej republike nebol vyhlásený konkurz podľa Zákona o konkurze a reštrukturalizácii. V právnych podmienkach Slovenskej republiky

---

21 Podľa § 56 ods. 1 ZÚI je výška odmeny likvidátora limitovaná a nesmie presiahnuť 1,25% z tržieb z predaja majetku banky a súhrnnej sumy prijatých pohľadávok. V prípade vyrovnania odmena likvidátora nemôže presiahnuť 1,25% čistej hodnoty majetku.

bol vyhlásený konkurz na majetok nasledujúcich bánk: AG Banka, a.s. (konkurz vyhlásený v roku 2000), Dopravná banka, a.s. (konkurz vyhlásený v roku 2000), Slovenská kreditná banka, a.s. (konkurz vyhlásený v roku 2000) a Devín banka a.s. (konkurz vyhlásený v roku 2001). Všetky tieto konkurzy boli vyhlásené pred účinnosťou Zákona o konkurze a reštrukturalizácii, a teda sú, resp. boli vedené podľa zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov.

Je však potrebné konštatovať, že krach aj jednej banky v rámci bankového systému môže poškodiť dôveru vkladateľov v ostatné banky a narušiť tak stabilitu celého bankového systému.

Literatúra:

- CUKEROVÁ, D. 2022. O ingerencií verejnej moci pri preventívnej reštrukturalizácii. In *Zásahy verejnej moci do podnikania a obchodovania: Pocta profesorovi Jánovi Husárovi*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 41-51. ISBN 978-80-574-0155-1.
- ČUNDERLÍK, Ľ. 2014. K nedostatkom právnej úpravy nútej správy (nielen) nad bankou. In *Právny obzor*, 2014, roč. 97, č. 1, s. 31- 43. ISSN 0032-6984.
- ČUNDERLÍK, Ľ. 2013. Komparácia českej a slovenskej právnej úpravy nútej správy banky. In *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2013, 1. časť*. Bratislava : Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2013, s. 523 - 530. ISBN 978-80-7160-368-9. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/Milniky_zborniky/Zbornik_Milniky_2013_1_cast.pdf.
- ČUNDERLÍK, Ľ. 2012. O odbornej spôsobilosti a dôveryhodnosti správcu banky, zástupcu správcu banky a príbratého odborného poradcu v právnej úprave výkonu nútej správy nad bankou. In *Justičná revue*, 2012, roč. 64, č. 3, s. 354 - 365. - ISSN 1335-6461.
- ČUNDERLÍK, Ľ. 2020. Spôsobilosť na riadenie finančnej inštitúcie a rozhodovanie sporov súvisiacich s finančnoprávnymi produktmi. In *Bratislavské právnické fórum 2020: právnické profesie ako most medzi svetmi ekonómie a práva*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2020, s. 64 - 76. ISBN 978-80-7160-558-4. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/BPF/2020/ZBORNI_K_BPF_FINANC_KO_SJ_2020_-_final.pdf.
- DAUDRIKH, Y. 2017. Česká národná banka ako orgán dohľadu nad finančným trhom In *Právni rozpravy 2017 : Právo a bezpečnosť : mezinárodní vědecká konference oblasti práva a právních věd*. Hradec Králové : Magnanimitas akademické sdružení, 2017, s. 178-185. ISBN 978-80-87952-18-4.
- DAUDRIKH, Y. 2014. Právna úprava pojmu banka na území Slovenskej republiky, Českej republiky a Ruskej federácie. In *Akademické akcenty 2014 : zborník príspevkov z odborného seminára doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov*. Bratislava : Paneurópska vysoká škola, 2015, s. 575-581. ISBN 978-80-89453-14-6. Dostupné na internete: <https://www.paneurouni.com/wp-content/uploads/2017/03/zbornik-akademicke-akcenty-2014.pdf>.
- DOLNÝ J. 2022. Dopady novej insolvenčnej regulácie na postavenie veriteľov pri verejnej preventívnej reštrukturalizácii. In *Zásahy verejnej moci do podnikania*

- a obchodovania: Pocta profesorovi Jánovi Husárovi*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 42-57. ISBN 978-80-574-0155-1.
- DOLNÝ, J. 2021. Nový spôsob riešenia reštrukturalizácie z pohľadu smernice o reštrukturalizácii a insolvencii. In *Justičná revue*. 2021, roč. 73, č. 2, s. 218-231. ISSN 1335-6461.
  - ĎURICA, M. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 1496. I 2021. SBN 978-80-7400-846-7.
  - GATTO, J. D. 1985. Branches, Subsidiaries and Foreign Bank Insolvency. In *Journal of Comparative Business and Capital Market Law*. 1985, s. 173 – 196.
  - HÁSOVÁ, J. – MORAVEC, T. a kol. 2018. *Insolvenční zákon. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2018, 1824 s. ISBN 978-80-7400-691-3.
  - HESEKOVÁ BOJMÍROVÁ, S. 2015. Legálna definícia banky v právnych poriadkoch vybraných štátov. In: *Biatec*. 2015, roč. 23, č. 2, s. 14 – 18. ISSN 1335-0900. Dostupné na internete: https://www.nbs.sk/_img/documents/_publik_nbs_fsr/biatec/rok2015/02-2015/04_biatec_15_2_hesekova.pdf.
  - KOZÁK, J. – BROŽ, J. – DADAM, A. a kol. 2019. *Insolvenční zákon. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2019, 1792 s. ISBN 978-80-7598-578-1.
  - KUBINEC, M. – UŠIAKOVÁ, L. – ORVISKÝ, M. 2022. *Základy práva cenných papierov*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2022, 165 s. ISBN 978-80-557-1954-2.
  - KUBINEC, M. 2022. *Obchodná spoločnosť v kríze*. Praha : C. H. Beck, 2022, 184 s. ISBN 978-80-7400-870-2.
  - MOORE, U. – SUSSMAN, G. 1932. The Current Account and Set-Offs between an Insolvent Bank and Its Customer. In *The Yale Law Journal*. 1932, roč. 41, č. 8, s. 1109 - 1133.
  - NELSON, N. R. 1990. Settlement Obligations and Bank Insolvency. In: *The Business Lawyer*. 1990, vol. 45, s. 1473 - 1484.
  - ONDROVÁ, J. 2018. Konstitucionno-pravovoje regulirovanije statusa Nacional'nogo banka Slovenskoj respubliky. In *Evoljucija Rossijskogo prava : materialy XVI Meždunarodnoj naučnoj konferencii molodych učenyh i studentov (Jekaterinburg, 27 apreľa 2018 goda)*. Jekaterinburg : Ural'skij gosudarstvennyj juridičeskij universitet, 2018, s. 78 - 80. ISBN 978-5-7845-0551-4.
  - ŠEVČÍKOVÁ, A. 2015. Teoretické východiská dohľadu nad finančným trhom v Slovenskej republike. In *Interpolis ,15 : zborník vedeckých prác, medzinárodná vedecká konferencia doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov, Banská Bystrica, 12. 11. 2015*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2015, s. 406 - 412. ISBN 978-80-557-1074-7.
  - ÚRADNÍK, M. 2020. Ingerencia právnických profesií v ochrane finančného spotrebiteľa. In *Bratislavské právnické fórum 2020: právnické profesie ako most medzi svetmi ekonómie a práva*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2020, s. 77 - 87. ISBN 978-80-7160-558-4. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/BPF/2020/ZBORNÍ_K_BPF_FINANC_KO_SJ_2020_-_final.pdf.
  - ZHANG, J. A 2016. Comparative Analysis of Application of Bank Insolvency. In *Arizona Journal of International and Comparative Law*. 2016, roč. 33, č. 1, s. 301 – 316. ISSN 0743-6963.

Summary: The Specific Features of Bankruptcy Declared on the Assets of a Bank as a Financial Institution

In this article, the authors deal with the legal aspects of bankruptcy declared on the property of a bank as a financial institution in the legal order of the Slovak Republic, pointing out the peculiarities of bankruptcy announced on the property of a bank in comparison with bankruptcy declared under the second part of the Act on Bankruptcy and Restructuring on the property of a legal person carrying out business activity. The paper also compares the legislation of the Slovak Republic with the legislation of the Czech Republic, the Republic of Poland and Hungary. In the authors' opinion, the Slovak Republic's ruling can be considered sufficient and comprehensive, and we have not identified any problematic parts of this legislation. In terms of comparison, the authors did not identify any fundamental legal differences between the legislation of the Slovak Republic and the Czech Republic, which could be used as inspiration for de lege ferenda considerations or as suggestions for amendments to the Act on Bankruptcy and Restructuring.

Mgr. Jakub Dzimko

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta, Katedra obchodného a finančného práva
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
jakub.dzimko@umb.sk

JUDr. Aneta Kšenzíghová, MBA

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta, Katedra obchodného a finančného práva
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
aneta.ksenzighova@umb.sk

JUDr. Ing. Simona Gemzická

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta, Katedra občianskeho a pracovného práva
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
simon.smolkova@gmail.com

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Jakub Dzimko – Aneta Kšenzíghová – Simona Gemzická).

O slobode pohybu a pobytu

Marta Tóthová*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.2-3.94-109>

Abstrakt:

TÓTHOVÁ, Marta: *O slobode pohybu a pobytu*. Text sa zaoberá podstatou, ochranou a možným obmedzením práva slobody pohybu a pobytu ako práva, ktoré v súčasnosti najviac podlieha okliešteniam. Skúma právno-filozofické korene a legislatívne vymedzenie problematiky a zdôvodnenia potreby a prípustnosti obmedzenia uvedeného práva.

Kľúčové slová:

sloboda pohybu a pobytu, legislatívne vymedzenie, migrácia, obmedzenie slobody pohybu a pobytu

About Freedom of Movement and Residence

Abstract:

TÓTHOVÁ, Marta: *About Freedom of Movement and Residence*. The text deals with the essence, protection and possible limitation of the right to freedom of movement and residence as the right that is currently most subject to restrictions. It examines the legal-philosophical roots and legislative definition of the issue and the justification of the need and admissibility of limiting this right.

Key words:

freedom of movement and residence, legislative definition, migration, restriction of freedom of movement and residence

Úvod

Geopolitická situácia a prehlbujúca sa ekonomická, politická ale aj morálna kríza v celosvetovom kontexte výrazne ovplyvňujú ponímanie a realizáciu dvoch mimoriadne dôležitých základných slobôd, a to slobody pohybu a pobytu. Obe tieto slobody patria do systému osobných práv a slobôd. Teoretické východiská pre reguláciu uvedených slobôd sa sformovali už v starovekej filozofii na základe prirodzeného práva. V súčasnosti predstavujú jednu zo základných a neoddeliteľných štyroch slobôd EÚ. Prieskumy Eurobarometra posledných období preukazujú, že sloboda pohybu je v skutočnosti najviac ceneným úspechom EÚ. Mnohé štúdie potvrdzujú, že prináša mnoho výhod, vrátane napr. vplyvu na zvyšovanie HDP v európskom priestore.

---

* doc. JUDr. Marta Tóthová, PhD., Ústav teórie práva Gustáva Radbrucha, Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach

Na druhej strane je potrebné poukázať na fakt, že teoretické porozumenie a praktické prevedenie týchto slobôd je jednou z najnáročnejších a najrelevantnejších otázok súčasnosti. Bežne totiž – v teórii aj v praxi – podliehajú výnimkám a obmedzeniam. V súčasnom období práve tieto slobody prechádzajú extrémnymi skúškami, jednak v dôsledku pandémie ochorenia COVID – 19, ruskej invázie na Ukrajinu a nekonečných migračných kríz, ktoré v súčasnosti už permanentne trápia Európu. Aj keď pre súčasné liberálne demokracie je sloboda jednou zo základných hodnôt, ktoré vyjadruje a chráni najmä systém základných práv a slobôd, je zrejmé, že absolútna sloboda je neprípustná a v záujme bezpečného a nerušeného spoluzitia a slobody samotnej môže byť sloboda obmedzená. Uvedené sa v súčasnom období zvlášť vzťahuje aj na slobodu pohybu a pobytu.

1. Filozoficko-historický rámec slobody pohybu a pobytu

Podobne ako s väčšinou právno-filozofických koncepcií, aj s úvahami o slobode pohybu a pobytu sa môžeme stretnúť už v antike. Podobne by sme v antickom prirodzenoprávnom myslení dokázali dohľadať aj zárodoky a korene ďalších ľudských práv, avšak s poznámkou, že sa vzťahovali len na slobodných občanov. Antická filozofia vnímala právo pohybu ako právo opustiť krajinu a tiež ako právo vrátiť sa do svojej krajiny. Bolo považované za neoddeliteľnú súčasť osobnej slobody. Podstatu sformuloval už Platón pod vplyvom Sokrata, ktorý tvrdil, že každému Aténčanovi treba dovoliť ísť kam chce a vziať si so sebou svoj majetok. Epiktétos opísal samotnú slobodu ako „Idem, kam chcem. Prichádzam odkiaľ chcem“, čo sa vnímalo ako protiklad otroctva.¹ Ako opak otroctva sa ponímalo aj v Rímskej ríši, nakoľko otroci sa nemohli voľne pohybovať.

V novoveku sa téma voľného pohybu osôb objavuje v dielach, ktoré dnes vnímame ako základy učenia o práve národov (resp. medzinárodnom práve). Vo svojej verejnej prednáške „O amerických Indiánoch“ predstavil v 16. storočí Španiel Francisco de Vitoria (1492 – 1546) obranu slobody pohybu, keď tvrdil, že Španieli majú právo cestovať a bývať (a presadzovať svoje záujmy) v Novom svete, keďže sa považovalo za súčasť práva národov (*ius gentium*), že ľudia sa mohli voľne stýkať s inými ľuďmi, kamkoľvek prišli. Ďalší argument pre možnosť slobodne cestovať a usadiť sa našiel de Vitoria v historicky („od počiatku sveta“) pôvodnom spoločnom vlastníctve majetku, resp. pôdy a toto právo sa podľa neho nestratilo ani po tom, keď došlo k rozdeleniu majetku (vzniku súkromného vlastníctva). Opieral sa pritom o Justiniánove *Institutiones*, v ktorých, v zmysle prirodzeného práva, tečúca voda a more sú spoločné pre všetkých a rovnako sú spoločné aj rieky a prístavy. Takéto verejné veci nemôžu byť vlastnené žiadnou jednotlivou entitou. No a jeho tretím argumentom bol známy princíp legality: všetko je zákonné, čo nie je zakázané alebo

---

1 McADAM, J. An Intellectual History of Freedom of Movement in International Law : The Right to Leave as a Personal Liberty. In *Melbourne Journal of International Law*, vol. 12. .Dostupné na: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0011/1686926/McAdam.pdf, str. 6

škodlivé pre iných. Za predpokladu, že španielske cestovanie do Ameriky nebude pre jej obyvateľov škodlivé, je aj zákonné.²

Od počiatku sveta bolo teda dovolené, aby sa ktokoľvek vydal a cestoval, kamkoľvek chcel. Názory de Vitoria je potrebné vnímať v kontexte doby v ktorej žil. Nemôžeme ignorovať fakt, že mohli (mali) slúžiť ako ospravedlnenie expanzie španielskeho impéria. Ako však uvádza Beatriz Salamanca, právo na cestovanie, ktoré de Vitoria obhajoval malo v súlade so svojim prirodzenoprávnym základom slúžiť najmä účelu nastolenia mieru a jednoty medzi ľuďmi. Význam diela de Vitoria spočíva nielen v akcentovaní práva na slobodu pohybu, slobodu cestovania v prirodzenoprávnom duchu, ale aj v otvorení nekončiacej diskusie o dôvodoch, na základe ktorých by mohla byť obmedzená mobilita jednotlivcov.³

Na historickom pozadí expanzie imperiálneho obchodu môžeme vnímať aj prínos Holanďana Huga Grotia (1583 – 1645), ktorého názory mali obrovský vplyv na vývoj medzinárodného práva. Základné východiská pre rozvoj jeho teórie smerovali tiež k posilneniu pozícií Holandska v medzinárodnom obchode. Grotius totiž výslovne uznal, že jeho zámerom bolo deklarováť, že Holanďania majú právo plaviť sa do Východnej Indie a zapojiť sa do obchodu s tamojšími ľuďmi, na základe zásady práva národov, že každý národ môže slobodne cestovať k inému národu. Vo svojom diele *Slobodné more* z r. 1609 rieši otázku, či existuje právo na slobodnú plavbu po mori. Sám pritom priznáva, že pri riešení tejto otázky je pre neho láska k vlasti väčšia ako presvedčivosť jeho argumentov.⁴ Ochranu voľného prechodu cez pevninu a vody poskytuje podľa neho prirodzené právo pre tých, ktorí cez ne musia prejsť z legitímnych dôvodov, napr. ak určitý národ bol nútený opustiť svoje vlastné územie a hľadá nové, zatiaľ neobsadené územie (*terra nullius*), alebo pri hľadaní možností obchodovať so vzdialenými národmi, alebo dokonca v snahe na základe spravodlivej vojny získať späť, čo mu patrilo.⁵

Právo na voľný prechod Grotius upresnil vo svojom diele *O práve vojny a mieru* (*De jure belli ac pacis libri tres*, 1625), ktoré sa spravidla považuje za prvé systematické spracovanie medzinárodného práva. Tvrdil, že osobám, u ktorých to spravodlivé okolnosti vyžadujú, by mal byť umožnený voľný prechod cez všetky krajiny a rieky, alebo časti mora, ktoré patria inému národu. Z akéhokoľvek dobrého dôvodu by mali mať aj právo dočasne sa zdržiavať v cudzine.

Grotius v mnohom nadviazal na Vitoriovu teóriu voľného pohybu. Obaja zdôrazňovali požiadavku „neškodit“ a princíp hospitality. Keďže však Grotiova verzia je „dekolonizovaná“, stal sa v nej vyjadrený princíp voľného pohybu univerzálnejším a silnejším. Okrem toho Grotius zašiel ešte o krok ďalej, keď vymedzil dva základné

---

2 Tamtiež, s. 7 – 8.

3 SALAMANCA, B. *Early Modern Controversies of Mobility within the Spanish Empire: Francisco de Vitoria and the Peaceful Right to Travel*. Dostupné na: https://www.academia.edu/32531324/Early_Modern_Controversies_of_Mobility_within_the_Spanish_Empire_Francisco_de_Vitoria_and_the_Peaceful_Right_to_Travel, str. 14 a nasl.

4 BRÖSTL, A. *Frontisterion*. Bratislava : Kalligram, 2009. s. 123.

5 McADAM, J. c. d., s. 8 – 9.

pojmy tvoriace obsah uvedeného princípu: právo opustiť vlastnú krajinu a právo zostať v cudzej krajine.⁶

Grotius sa inšpiroval aj Cicerom pri vymedzení práva jednotlivca opustiť svoju krajinu. Zároveň však uznal, že uvedené právo nie je absolútne a môže podliehať obmedzeniam, či už vo vzťahu k dlžníkom, alebo v čase vojny. Toto právo je doplnené a posilnené právom zostať v cudzej krajine, ktoré však tiež nechápe absolútne a podmieňuje ho jednak spravodlivým dôvodom na pobyt v cudzej krajine a tiež požiadavkou rešpektovania práva danej krajiny. V súčasnom období utečeneckých kríz sú názory Grotiusa (ktorý bol tiež utečencom) na práva utečencov, ktorí trpia nezaslúžene, stále aktuálne. Citoval Cicera, podľa ktorého je povinnosťou každého mať súcit s takými, ktorí netrpia biedu pre svoje zločiny, ale z dôvodu nešťastia. Vytvoril teda hranicu medzi tými, ktorí si zaslúžia ochranu a ostatnými, rozlišovaním medzi obeťami a zločincami. Zároveň akceptoval, že štátni príslušníci nemôžu odísť vo veľkých skupinách, keďže by to mohlo znamenať zánik samotnej politickej komunity.⁷

Samuel von Pufendorf (1632 – 1694) je jedným z prvých učencov, ktorí vnímali rozdiel medzi právom na slobodný odchod a právom na prijatie ako dva protikladné skutočnosti, ktoré právo reguluje odlišne. Vo svojom diele Osem kníh o prirodzenom a medzinárodnom práve (1672) potvrdil právo každého na slobodu vystáť sa podľa vlastného uváženia, pričom podobne ako predchádzajúci myslitelia pripustil obmedzenie tejto slobody. Právo vstupu do inej krajiny však jednoznačne oddeľuje od princípu voľného pohybu. Kým sloboda opustiť vlastnú krajinu je osobným právom každého jednotlivca, udeliť možnosť vstupu do inej krajiny je právom daného štátu. V prípade tohto práva totiž dominuje princíp suverenity a preto je výsadou každého štátu prijať také opatrenia týkajúce sa prijímania cudzincov, ktoré považuje za vhodné. Samozrejme, s výnimkou osôb, ktoré sú utečencami z nevyhnutnosti a ktoré si zaslúžia súcit. Opieral sa pritom o utilitarizmus, keď tvrdil, že prijímanie cudzincov nie je len otázkou humanity, ale aj záujmu jednotlivých štátov, keď cudzinci boli v mnohých prípadoch prínosom ako pracovná sila a mali podiel na zvyšovaní bohatstva krajiny. Pohostinnosť sa preto musí poskytnúť najmä vtedy, keď sa humanitárne hľadiská zhodujú so záujmami štátov.⁸

Anglický právnik William Blackstone (1723–80) charakterizoval právo odísť z vlasti ako súčasť všeobecného práva na osobnú slobodu. Hoci naďalej obhajoval doktrínu Common Law o stálej vernosti ku Korune, napriek tomu priznal, že každý Angličan mal absolútne právo, odvodené od večných prírodných zákonov na pohyb a odchod z ríše z akéhokoľvek dôvodu, ktorý sa mu zapáči, za predpokladu, že nemá príkaz zostať doma (*writ ne exeat regno*), zvyčajne vydaný proti obžalovanému v trestnom konaní alebo proti osobe, ktorá má dieťa v dočasnej opatere až do právoplatného rozhodnutia o výchove.⁹

6 CHETAIL, V. Sovereignty and Migration in the Doctrine of the Law of Nations: An Intellectual History of Hospitality from Vitoria to Vattel. In *The European Journal of International Law*, vol. 27 no. 4 EJIL (2016), s. 907–908. Dostupné z: <http://www.ejil.org/pdfs/27/4/2697.pdf>

7 Tamtiež, s. 909

8 CHETAIL, V. c. d., s. 910 – 912.

9 McADAM, J. c. d., s. 12.

Emerich de Vattel (1714 – 1767) zaujíma umiernenú pozíciu medzi prívržencami voľného pohybu a zástancami štátnej suverenity. Na jednej strane švajčiarsky autor podporoval a rámcovo emigráciu a prisťahovalectvo skôr tradičným spôsobom, na druhej strane vyvažoval a obmedzoval štátnu suverenitu v oblasti ochoty prijímania cudzincov dvoma podstatnými výhradami: pokojným prechodom a nevyhnutnosťou.

Vattel sa v značnej miere venoval „slobode emigrácie“. Vychádzal pritom zo zásady, že každý človek má právo opustiť svoju krajinu a usadiť sa v inej krajine, ak tým neohrozí blaho svojej krajiny. Sloboda emigrácie však platí len v mierových časoch, kým v stave ohrozenia možno vo verejnom záujme vyžadovať návrat. Na druhej strane však suverénny štát môže podmieniť vstup cudzincov na svoje územie akýmikoľvek špecifickými podmienkami. Jeho názory boli často citované anglo-americkými súdmi, aby potvrdili slobodnú vôľu štátov pri odmietnutí prijatia cudzincov.¹⁰ Jedným z často citovaných rozhodnutí je v tomto smere prípad *Nishimura Ekiu* proti Spojeným štátom (1892). V danej kauze rozhodoval Najvyšší súd o ústavnosti napadnutých ustanovení zákona o prisťahovalectve z roku 1891. V 80-tych rokoch 19. storočia bolo totiž v USA prijatých viacero zákonov, ktoré obmedzovali prisťahovalectvo z Číny. Napadnuté ustanovenia zákona z r. 1892 rozšírili obmedzenia aj na niektoré ďalšie kategórie cudzincov. Podľa názoru Najvyššieho súdu USA bolo rozhodnutie imigračného úradníka, ktorý nepovolil vstup navrhovateľky, v rámci jeho právomocí, ktoré mu boli zverené uvedeným zákonom, keďže patrila k cudzím štátnym príslušníkom, ktorým bol obmedzený vstup na územie USA. Rozhodnutie imigračného úradníka nemôže byť preskúmané ani v konaní *habeas corpus*.¹¹ Uvedené rozhodnutie predstavuje jeden z dôležitých precedensov, podľa ktorých bola vytvorená doktrína plných právomocí (*plenary powers*). V záležitostiach týkajúcich sa vylúčenia cudzincov a naturalizácie boli Kongresu historicky povolené široké regulačné právomoci. Z precedenčných rozhodnutí Najvyššieho súdu USA vyplýva, že cudzinci majú nárok na menšiu ochranu podľa prvého dodatku k ústave pri snahe o vstup do Spojených štátov, pretože cudzinec nemá prirodzené právo voľne vstúpiť do krajiny, ako to bolo potvrdené napr. aj v rozhodnutí *Knauff vs. Shaughnessy* (1950).¹²

2. Legislatívny rámec slobody pohybu a pobytu a jej vymedzenie

2.1 Vymedzenie obsahu slobody pohybu a pobytu

V zmysle vyššie uvádzaných názorov možno slobodu pohybu a pobytu, resp. právo na mobilitu vnímať ako pojem ľudských práv, ktorý sa prejavuje minimálne v troch rovinách. V prvom rade ako právo pohybovať sa voľne vnútri domovského štátu a voľne si v ňom zvoliť miesto pobytu, vrátane možnosti kedykoľvek zmeniť miesto kde sa jednotlivец zdržiava, alebo pracuje. Popri slobode cestovať, usadiť sa a pracovať, zahŕňa aj požiadavku bezpečnosti pobytu.

10 CHETAIL, V. c.d., s. 916.

11 Bližšie pozri na: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/142/651/>

12 Bližšie pozri napr.: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/338/537/>

V ďalšej rovine je súčasťou tohto práva právo slobodne opustiť jednak domovský štát a vrátiť sa do neho, resp. právo opustiť ktorýkoľvek štát, v ktorom sa jednotlivec oprávnené nachádza. V uvedených dvoch rovinách je sloboda pohybu individuálnym ľudským právom, ktoré je nevyhnutné pre slobodný rozvoj jednotlivca.¹³

Najproblematickejšou rovinou práva na slobodu pohybu je možnosť vstupu, pohybu a pobytu na území cudzieho štátu, ktoré je spojené aj s právom hľadať a užívať v iných krajinách ochranu pred prenasledovaním. V tomto prípade kolide individuálna sloboda jednotlivca na pohyb a pobyt s právom suverénneho štátu stanoviť podmienky obmedzenia na vstup cudzích štátnych príslušníkov na jeho územie. Napriek výzvam zástancov ľudských práv a ľudskoprávných organizácií na rozšírenie slobody pohybu tak, aby zahŕňala aj slobodnú cezhraničnú migráciu je suverenita štátu v súčasnom svete vnímaná ako jednoznačne „silnejší“ princíp ako individuálne právo slobody pohybu jednotlivca.

V obsahu uvedeného práva musíme rozlišovať jeho dynamickú zložku (slobodu pohybu) a statickú zložku (sloboda pobytu). Zároveň si treba uvedomiť, že sloboda pohybu a pobytu negarantuje len slobodu vo fyzickom zmysle, ale aj v zmysle priestorovej a čiastočne aj sociálnej mobility.¹⁴

2.2 Legislatívny rámec

Z legislatívnych aktov, ktoré ovplyvnili moderné ponímanie ľudských práv, je vo vzťahu k slobode pohybu potrebné spomenúť Magnu Chartu Libertatum, ktorá vo svojej pôvodnej verzii z r. 1215 v čl. 42 zahrňovala aj slobodu pohybu, v nasledovnom znení: „Nech je vôbec každému dovolené odísť z nášho kráľovstva a vrátiť sa bez ujmy a bezpečne po zemi a po vode, so zachovaním našej dôvery, ibaže (by to bolo) po nejakú krátku dobu za času vojny z dôvodu všeobecného úžitku kráľovstva s výnimkou uväznených a podľa zákona kráľovstva za pšanca vyhlásených a ľudí z krajiny proti nám vedúcej vojny a kupcom, s ktorými nech sa stane ako bolo skôr povedané“.¹⁵

Žiaľ pôvodná verzia dokumentu bola skoro zrušená a do neskorších verzií sa už klauzula 42 nedostala. Verzia z r. 1297 už právo na slobodu pohybu negarantuje.¹⁶

Významné obmedzenie slobody pohybu predstavoval v stredovekej Európe inštitút nevoľníctva. Za slobodné obyvateľstvo sa približne od 11. storočia bežne považovali len obyvatelia miest, avšak najpočetnejšou kategóriou obyvateľstva boli poddaní na vidieku. Ešte menšiu mieru slobody ako poddaní mali nevoľníci, ktorí nemohli slobodne opustiť pôdu, ktorú užívali. Pre slobodu pohybu a pobytu sa preto stávajú významnými opatreniami dokumenty o zrušení nevoľníctva.¹⁷ Vo Svätej ríši rímskej bola sloboda pohybu umožnená zrušením nevoľníctva Jozefom II. v r. 1781.

13 K tomu bližšie pozri napr.: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2018-07/TP8.pdf>

14 BARTOŇ, M. a kol. *Základní práva*. Praha : Leges 2016. s. 361 – 362.

15 BEŇA, J. *Zbierka dokumentov a úloh zo všeobecných dejín štátu a práva (starovek, stredovek)*. Univerzita Mateja Bela : Banská Bystrica, 1996, s. 97.

16 pozri napr. <https://fullfact.org/law/magna-carta-article-42/>

17 SELTENREICH, R. a kol. *Dějiny evropského a kontinentálního práva*. 3. vyd. Praha : Leges, 2010. s. 718.

V Uhorsku, kvôli odporu šľachty k tomu došlo až cisárskym patentom z r. 1785, ktorým bola poddaným zaručená sloboda pohybu, voľba povolania a boli rozšírené ich vlastnícke práva.

V európskom kontexte sa pojem slobody pohybu a práva opustiť domovský štát spája s Francúzskou revolúciou, počas ktorej sa chápal ako súčasť širšieho práva na slobodu. A hoci žiadny zo 17 článkov Deklarácie práv človeka a občana z roku 1789 výslovne nestanovil slobodu pohybu alebo právo opustiť svoju krajinu (keďže sa vnímalo, že sú zahrnuté v „práve na slobodu“), následne francúzska ústava zo septembra 1791, ktorá kreovala konštitučnú monarchiu, zaručovala ako prirodzené a občianske právo „slobodu každého odísť, zostať alebo odísť bez toho, aby bol zastavený alebo zatknutý v súlade s postupmi ustanovenými ústavou“.¹⁸

Zlom v právnej úprave priniesla I. svetová vojna, najmä vo vzťahu k možnosti vstupu na územie cudzieho štátu. Dovtedy existujúce dočasné opatrenia na obmedzenie pohybu osôb sa zmenili na reštriktívnu imigračnú politiku.

V rámci Československa sa k slobode pohybu vzťahovali ustanovenia § 108 a 110 zákona č. 121/1920 Zb., ktorým sa uvádza Ústavná listina Československej republiky. Ústava zakotvila možnosť obmedziť priznané práva iba formou zákona, pričom niektoré aspekty zákonných obmedzení umožnil aj ústavný zákon č. 293/1920 Zb. z. a n. o ochrane osobnej slobody, domovej slobody a listového tajomstva, ktorý prostredníctvom zákona umožnil vypovedanie obyvateľstva z určitého územia alebo naopak obmedzil možnosť opustiť určitú oblasť. Vzhľadom na nedostatok bytov v niektorých mestách bola obmedzená možnosť slobodne sa prisťahovať zákonmi č. 181/1919 Zb. z. a n. o obmedzení sťahovacieho práva, č. 118/1921 Zb. z. a n. o obmedzení sťahovacieho práva a č. 31/1922 Zb. z. a n., ktorým sa predlžuje obmedzenie sťahovacieho práva. Vyžadoval sa súhlas obce s prisťahovaním prípadných záujemcov o presídlenie. Slobodu sťahovania do cudziny upravoval a obmedzoval zákon č. 71/1922 Zb. z. a n. o vysťahovalectve.¹⁹

Dôležitým medzníkom a zároveň odpoveďou na zverstvá páchané počas II. svetovej vojny bolo vytvorenie Organizácie spojených národov v roku 1945. Dôležitosť slobody pohybu a jej ochrany uznala OSN prostredníctvom Všeobecnej deklarácie ľudských práv (1948) a následne aj Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (1966). Všeobecná deklarácia ľudských práv vyjadruje uvedenú slobodu v čl. 13, ktorý znie:

- (1) Každý má právo na slobodu pohybu a pobytu v rámci hraníc každého štátu.
- (2) Každý má právo opustiť ktorúkoľvek krajinu, vrátane svojej vlastnej, a vrátiť sa do svojej krajiny.

Zároveň čl. 14 priznáva právo na azyl.

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach začleňuje toto právo do čl. 12, ktorý znie:

- 1) Každý, kto sa právoplatne nachádza na území určitého štátu, má na tomto území právo slobody pohybu a slobody zvoliť si miesto pobytu.

18 McADAM, J. c.d., s. 12.

19 GÁBRIŠ, T. Právne vyjadrenie hodnôt novovytvorenej ČSR (1918). In *ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS IURIDICA*, No 337 Brno : Masarykova univerzita 2008. s. 441.

- 2) Každý môže slobodne opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú
- 3) Vyššie spomenuté práva nepodliehajú žiadnym obmedzeniam okrem tých, ktoré ustanovuje zákon, a ktoré sú nevyhnutné pre ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky alebo práv a slobôd druhých a ktoré sú v súlade s ostatnými právami uznanými v tomto pakte.
- 4) Nikto nesmie byť svojvoľne pozbavený práva vstúpiť do vlastnej krajiny.

Zároveň čl. 13 paktu pripúšťa možnosť vyhostenia cudzinca, nachádzajúceho sa právoplatne na území štátu, ktorý je zmluvnou stranou paktu, len na základe rozhodnutia, ktoré je v súlade so zákonom a zároveň mu je priznaná možnosť vzniesť námietky a podať návrh na preskúmanie svojho vyhostenia kompetentnému orgánu verejnej moci, okrem prípadov, keď naliehavé dôvody národnej bezpečnosti vyžadujú iný postup.²⁰

Keď si porovnáme oba dokumenty, je zrejmé, že kým Všeobecná deklarácia ľudských práv koncipuje slobodu pohybu v širokom a absolútnom zmysle, štvrtý odsek čl. 12 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach už pripúšťa, že tieto slobody môžu byť vo verejnom záujme obmedzené z rôznych dôvodov. Táto klauzula sa často uvádza na odôvodnenie širokej škály obmedzení pohybu takmer v každej krajine, ktorá je zmluvnou stranou paktu.

V európskom kontexte je sloboda pohybu a pobytu v rámci Rady Európy zakotvená v čl. 2 Dodatkového protokolu č. 4 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a tiež v súvisiacich čl. 3 (zákaz vyhostiť občana) a čl. 4, ktorý zakazuje hromadné vyhostenie cudzincov. Dodatkový protokol č. 4 však zaväzuje len 42 zo 47 členských štátov Rady Európy, niektoré štáty ho neratifikovali najmä kvôli obavám zasahovania do ich migračnej politiky. Právo Európskej únie je ďalší systém, ktorý v Európe poskytuje garancie ochrany slobody pohybu a pobytu, ktorá je jednou zo štyroch základných slobôd európskeho práva. V tomto smere sú dôležité najmä: smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, ktorým sa ustanovuje Kódex schengenských hraníc a rámcové rozhodnutie Rady EÚ č. 2002/584/JHA o Európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi.²¹

Kým regulácia práv a slobôd demokratického Západu kontinuálne nadväzovala na historicky zakotvené prirodzenoprávne východiská, región strednej a východnej Európy pod vplyvom komunistickej ideológie likvidoval osobné slobody a politické práva svojich občanov. V Československu sa táto prax prehĺbila po prijatí Ústavy 9. mája z r. 1948, na základe ktorej boli prijaté ďalšie právne akty okliešťujúce slobodu občanov, napr. zákon č. 231/1948 Zb. na ochranu ľudovodemokratickej republiky, alebo zákon č. 247/1948 Zb. o táboroch nútenej práce a ďalšie. Sloboda pohybu a pobytu bola de facto zrušená zákonom č. 52/1949 Zb. o hlásení obyvateľstva a povoľovaní pobytu cudzincom a zákonom č. 53/1949 Zb. o cestovných pasoch.

---

20 HODÁS, M. *Historický vývoj ľudských práv a ústavného štátu (a niektoré súčasné výzvy)*. Bratislava : História ľudských práv, o. z., 2016. s. 319 – 356.

21 BARTOŇ, M. a kol.: c. d., s. 361.

Problematika vstupu a pobytu cudzincov ešte v rámci Československa bola riešená v rámci zákona č. 498/1990 Zb. o utečencoch. Po páde železnej opony a vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa právna úprava v našich podmienkach postupne prispôbovala požiadavkám právneho štátu. Vo vzťahu k slobode pohybu a pobytu sa základnou normou stali ustanovenia čl. 23 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Z. z., v znení jeho odsekov 1 a 2:

- 1) Sloboda pohybu a pobytu sa zaručuje.
- 2) Každý, kto sa oprávnené zdržiava na území Slovenskej republiky, má právo toto územie slobodne opustiť.

Na základe tohto ustanovenia je sloboda pohybu zaručená pre všetky osoby, ktoré sa zdržiavajú na území Slovenskej republiky bez ohľadu na ich štátne občianstvo, vrátane ľudí bez štátneho občianstva, v zmysle slobodne prísť a odísť na ktorokoľvek miesto v rámci územia štátu, s výnimkou miest, ktoré sú z hľadiska osobitného záujmu pre verejnosť čiastočne alebo úplne neprístupné. Súčasťou absolútnej individuálnej slobody pohybu je aj sloboda opustenia územia nášho štátu, ktorá sa tiež vzťahuje na každú osobu nachádzajúcu sa na jeho území. Pre slovenského štátneho občana sa spája aj so slobodnou možnosťou návratu späť do vlasti. Je pritom irelevantné, či tento občan má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky alebo nie. Podobne nie je podstatná prípadná možnosť dvojitého občianstva, nakoľko rovnako môže mať tento občan aj občianstvo iného štátu. To už ale neplatí pre cudzincov a osoby bez štátnej príslušnosti. Problematika pobytu cudzincov bola po vzniku SR rozdelená do dvoch samostatných zákonov – otázku utečencov riešil zákon č. 283/1995 Z. z., zrušený a nahradený zákonom č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Problematiku vstupu a pobytu cudzincov na územie SR riešil zákon č. 73/1995 Z. z. o pohybe a pobyte cudzincov. Ďalšími právnymi predpismi konkretizujúcimi slobodu pohybu a pobytu sú napr. z. č. 477/2003 Z. z. o ochrane štátnej hranice, resp. súvisiace normy sa nachádzajú aj v trestnom zákonníku, zákone o policajnom zbore a ďalších.

V prípade, keď sa občan Slovenskej republiky, ktorý sa zdržuje na území cudzieho štátu opodstatnene dožaduje svojho práva na vstup na územie Slovenskej republiky, vzniká pre príslušné štátne orgány povinnosť vykonať všetky dostupné opatrenia, aby sa toto právo občana mohlo realizovať.²²

3. Migrácia

Migrácia (pohyb osôb z jedného miesta na druhé) je rovnako stará ako ľudská spoločnosť. Súvisiacimi pojmami sú imigrácia, t. j. príchod cudzincov do štátu, ktorého nie sú občanmi, a emigrácia, t. j. vyst'ahovanie do iného štátu.

V dôsledku markantného nárastu ľudskej populácie sa historicky menili jej podoby a rozsah. V súčasnosti je možné identifikovať tri všeobecné trendy, ktoré naznačujú, akú bude mať v budúcnosti podobu:

- uprednostňovanou migračnou politikou bude podpora stredne a vysokokvalifikovaných migrantov,

---

22 Čič. M. a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Martin : Matica slovenská, 1997. s. 136.

- dlhodobé klimatické a demografické zmeny budú naďalej dôvodom značného presunu ľudí, podobne ako náhle udalosti v podobe prírodných katastrof, či politických konfliktov,
- kultúrne rozdiely medzi migrantmi a pôvodným obyvateľstvom môžu znamenať potencionálne konflikty a vzostup nacionalistických hnutí.²³ Bude preto nevyhnutné pre vlády štátov najviac zasiahnutých migráciou prijímať účinné opatrenia na elimináciu negatívnych dôsledkov kultúrnej a náboženskej intolerancie.

Medzi bohatými a stabilnými demokraciami navzájom na druhej strane, môžeme badať a naďalej očakávať privilegium voľného pohybu aj cez hranice. Príkladom je nepochybne Európska únia, v rámci ktorej sú „dokorán“ otvorené hranice pre občanov EÚ. Táto prax je v značnom kontraste s prísnu kontrolou prisťahovalectva pre migrantov z tretích krajín poháňaných chudobou, ktorých jedinou perspektívou zostáva ilegálny prechod cez hranice. Prosperujúci Západ je v „obkľúčení“ a počty osôb snažiacich sa dostať doň neustále stúpajú. V medzinárodnom spoločenstve sa preto pozornosť presúva na posilnenú reguláciu migrácie, pričom práva na voľný pohyb sú prísne vymedzené a intenzívne sa kontroluje najmä nelegálny pohyb. Súčasťou týchto opatrení je aj vyvíjaný tlak na tretie krajiny, aby kontrolovali neregulárny pohyb svojich vlastných občanov. Pozornosť sa sústreďuje aj na to, ako a akými kanálmi sa migranti dostávajú do cieľovej krajiny.

Aké sú teda možnosti jednotlivcov v núdzi na ich prijatie do iných krajín, resp. aké priority by mali štáty uplatňovať pri ich selekcii a legitímnej kontrole prisťahovalectva? Názory sa rôznia, a to aj medzi liberálnymi teoretikmi. Značná časť z nich obhajuje názor, že štáty by mali prijímať migrantov, ktorí to najviac potrebujú. Vnímajú imigráciu ako právo na nápravu, ktorého sa môžu domáhať tí, ktorým chýba dostatočná ochrana, zdroje alebo príležitosti v krajine ich narodenia alebo pobytu na to, aby si sami mohli určovať okolnosti svojho života a to až dovtedy, kým existuje globálna nespravodlivosť v tom, že byť občanom konkrétnej krajiny určuje a obmedzuje možnosti človeka. Z tejto perspektívy by sa potom dalo optimisticky tvrdiť, že otvorené hranice by pomohli vytvoriť globálne spravodlivejší svet, v ktorom by potom už nebol dôvod obmedzovať voľný pohyb cez hranice. Ak však majú byť v takomto zmysle otvorené hranice prostriedkom nápravy globálnej nerovnosti, potom sa musí preukázať, že by predstavovali efektívnejší nástroj ako alternatívne politiky medzinárodného prerozdeľovania zdrojov, a nie ľudí.

Iná skupina názorov rieši a podporuje otázku otvorených hraníc, ale iba medzi demokraciami, ktoré sú na približne podobných úrovniach ekonomického rozvoja. Považujú geografickú mobilitu za primárne právo, ktorého obmedzenie musí byť odôvodnené. Je zrejmé, že tento prístup možno uplatniť len v ideálnom svete, v ktorom sa politické a ekonomické rozdiely medzi jednotlivými štátmi vyrovnali a teda už neexistujú faktory, ktoré v súčasnosti spúšťajú toky utečencov a migráciu chudoby. Ideálny by bol svet, v ktorom by bola veľká väčšina ľudí spokojná s podmienkami vo svojich krajinách.

Kriticky sa k uvedeným názorom stavajú tí, ktorí jednoznačne obhajujú základné právo demokratických štátov kontrolovať imigráciu, vyplývajúce z práva na politické sebaurčenie. Považujú ju za nevyhnutnosť pre udržanie a ochranu domácich inštitúcií.²⁴

S uvedenými postojmi sa spája otázka, či sú otvorené hranice liekom na globálnu nespravodlivosť. Nepochybne sú ideálom, o ktorý sa treba usilovať, na druhej strane však v neideálnom svete sa kontrole imigrácie nedá vyhnúť, najmä ak by otvorené hranice ohrozili podmienky sociálnej spravodlivosti vo vnútri štátu.

Podľa R. Bauböcka nie je správne obmedzovať sa pri diskusii o migrácii len na kompromis medzi slobodou jednotlivca a kolektívnym právom na politické sebaurčenie a ignorovať potenciálne pozitívne účinky relatívne otvorených hraníc na politické systémy. Sloboda pohybu je umožnená mierovými a priateľskými vzťahmi medzi štátmi a zároveň prispieva k upevňovaniu takýchto vzťahov. Za primeraných podmienok môžu nadnárodné väzby, ktoré sa takto vytvárajú prispieť k hospodárskemu rozvoju, demokratickej transformácii a konsolidácii zúčastnených krajín. Častou odpoveďou na otázku, prečo liberálne demokracie potrebujú kontrolovať imigráciu je potreba chrániť svoje sociálne režimy a svoje národné kultúry. Kultúrne dôvody na obmedzenie prísťahovalectva sú však z liberálneho hľadiska všeobecne podozrivé. Politika vylúčovania imigrantov z kultúrnych dôvodov je diskriminačná a to aj pre vnútorné kultúrne menšiny. Otvorenie hraníc pre imigráciu môže za určitých podmienok podporiť kultúrnu liberalizáciu demokracií bez toho, aby sa oslabil ich schopnosť udržiavať efektívne sociálne režimy.²⁵

4. Obmedzenie slobody pohybu a pobytu

Základným východiskom pre zdôvodnenie nevyhnutnosti poskytnúť široký priestor pre voľný pohyb aj pobyt je silná väzba tejto slobody s individuálnou autonómiou jednotlivca. Jednotlivci by mali mať poskytnutú čo najväčšiu slobodu pri svojich životných rozhodnutiach. Ako však už z vyššie uvedeného vyplýva sloboda pohybu a pobytu nie je absolútnym právom a môže byť obmedzená s cieľom chrániť iné dôležité záujmy.

Sloboda pohybu a pobytu vnútri štátu je najčastejšie obmedzená na základe legitímnych cieľov, akými sú ochrana verejného zdravia, verejného poriadku alebo bezpečnosti. Niektoré existujúce obmedzenia slobody pohybu sú dôsledkom plnenia iných dôležitých verejných alebo sociálnych potrieb, ako je potreba chrániť ekologicky citlivé oblasti alebo zaistiť bezpečnosť na mori.

Vo všeobecnosti je obmedzená sloboda pohybu a pobytu osôb, ktoré boli odsúdené za trestné činy, či už z dôvodu uväznenia alebo domáceho väzenia. V súvislosti s vyšetrovaním trestnej činnosti sú obmedzenia obsiahnuté aj v inštitúte väzby, vyšetrovania na slobode, ale obmedzenia možno uložiť aj osobám, ktoré boli podmienene odsúdené alebo aj podmienene prepustené. V spore o starostlivosť

---

24 BAUBÖCK, R. *Global Justice, Freedom of Movement and Democratic Citizenship*, Cambridge University Press, 2009. s. 1 – 9 Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-sociology-archives-europeennes-de-sociologie/article/global-justice-freedom-of-movement-and-democratic-citizenship/6EEEF9E6D9F4034A31C4C92ADCFA5C4>

25 Tamtiež

o dieťa môže súd obmedziť pohyb maloletého dieťaťa, čím obmedzí možnosť rodičov tohto dieťaťa cestovať so svojim dieťaťom. Čo sa vôbec týka maloletých osôb, je pochopiteľne sloboda ich cestovania obmedzenejšia. Ďalšie obmedzenia môžu zahŕňať rôzne požiadavky – napr. nutnosť nosiť preukazy totožnosti (občianske preukazy) a preukázať ich na požiadanie, registrovať zmeny adresy, vniknutie na určitý majetok, atď.

Právo slobodne opustiť územie domovského štátu tiež nie je absolútne. Osobe môže byť zakázané opustiť krajinu z viacerých dôvodov, podobne ako v prípade pohybu v rámci štátu najmä z dôvodov vyplývajúcich z trestného práva. Prax jednotlivých štátov však ukazuje existenciu rôznych obmedzení práva určitých skupín odísť, či už z dôvodu vojny, vojenskej služby, národnej bezpečnosti, plnenia zmluvných záväzkov a pod. Tiež štát môže požadovať opustenie krajiny len s platným pasom alebo identifikačným dokladom. Vo vzťahu k cudzincom štát v podstate nemôže brániť cudzincovi v opustení svojho územia, jeho odchod však môže podmieniť jeho prítomnosťou v trestnom konaní, odpykaním uloženého trestu, uhradením daňových povinností či nedoplatkov.²⁶

Právo vstupu na územie štátu sa riadi princípom suverenity štátu, na základe ktorého štáty nemajú povinnosť povoliť vstup cudzincov na svoje územie bez predošlého schválenia. Práva na vstup sa môžu domáhať len štátny príslušníci voči svojmu domovskému štátu.

V rámci Európskej únie (v Európskych spoločenstvách) sa spoločná migračná politika začínala kreovať už od 90-tych rokov minulého storočia. Boli stanovené hlavné zásady, z ktorých vyplynulo, že vnútorné hranice medzi štátmi EÚ sú pre ich občanov vzájomne otvorené, ale každý štát si bude určovať otázku prijatia cudzincov z tretích štátov a tiež to, akým spôsobom bude ich vstup podmieňovať.²⁷ Jednotlivé štáty však ani v súčasnosti nedisponujú absolútnou voľnosťou v otázkach rozhodovania o vstupe cudzincov na svoje suverénne územie. Limity predstavujú ich vzájomné zmluvné záväzky ale aj zásady a kogentné normy medzinárodného práva, z ktorých vyplýva najmä právo na azyl pred prenasledovaním.

Ďalšie obmedzenia spravidla súvisia s dĺžkou pobytu v cudzine. Vo všeobecnosti totiž je povolené cestovať do iných krajín, väčšina z nich však obmedzuje dĺžku času, počas ktorého môžu v nich dočasní návštevníci zostať. To môže okrem iných faktorov závisieť od krajiny pôvodu a cieľovej krajiny. V niektorých prípadoch (napr. utečencov, vystavených riziku pri návrate do svojej krajiny a azylantov) môže byť povolený neobmedzený pobyt z humanitárnych dôvodov, ale vo väčšine ostatných prípadov je pobyt vo všeobecnosti obmedzený. Jednou z výrazných výnimiek je už viackrát spomínaný voľný pohyb osôb v Európskej únii.

Je mimoriadne dôležité neustále sledovať, či všetky zákony potencionálne obmedzujúce slobodu pohybu a pobytu naozaj sledujú legitímne ciele a či zároveň vytvára primeranú rovnováhu medzi obmedzením slobody pohybu a inými právami

26 KEUČKA, J. *Medzinárodné právo verejné. Všeobecná a osobitná časť*. 3. doplnené a prepracované vyd., Košice : Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. s. 256.

27 KELLER, J. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha : SLON, 2017. s. 14.

a záujmami. Reštriktívne opatrenia musia byť v súlade so zásadou proporcionality – t. j. musia byť vhodné na dosiahnutie ich ochranej funkcie, čo najmenej rušivé spomedzi tých, ktoré smerujú k požadovanému výsledku a musia byť primerané záujmu, ktorý sa má chrániť.

Jednou z najdiskutovanejších tém súčasnosti je rozsah a ústavnosť opatrení, ktoré súviseli s pandemickou situáciou v dôsledku COVID-19. V rámci Slovenskej republiky k obmedzeniu slobody pohybu a pobytu dochádzalo v dôsledku vyhlásenia núdzového stavu a tiež v dôsledku opatrení orgánov štátnej správy na úseku verejného zdravia.

Ústava Slovenskej republiky predpokladá možnosť obmedzenia základných práv v čl. 51 ods. 2 v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Podmienky a rozsah obmedzení však možno stanoviť len ústavným zákonom, ktorým je v podmienkach SR ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Podmienky vyhlásenia núdzového stavu upravuje čl. 5 tohto ústavného zákona, ktorý v ods. 3 písm. g) pripúšťa obmedzenie slobody pohybu a pobytu. V súvislosti s pandemiou bol núdzový stav vyhlásený opakovane uznesením vlády, prvý krát 15. marca 2020. Sprvoti sa však opatrenia v rámci núdzového stavu nevzťahovali na obmedzenie slobody pohybu a pobytu. K najrozsiahlejšiemu zásahu do základných práv a slobôd došlo uznesením vlády SR č. 207 zo 6. apríla 2020, ktorým bola obmedzená najmä sloboda pohybu a pobytu zákazom vychádzania v stanovenom období. Súčasne bolo zakázané uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať s výnimkou osôb žijúcich v spoločnej domácnosti bez časového obmedzenia. Tak rozsiahly zásah musí podliehať prísneho testu proporcionality, ktorý zahŕňa preukázanie vhodnosti obmedzujúcej právnej normy a väzby medzi ňou a účelom právnej úpravy. Ďalším krokom je preukázanie kritéria nevyhnutnosti a najmä posúdenie, či nebolo možné použiť šetrnejší zásah a napokon uplatnenie hľadiska proporcionality v užšom zmysle slova spočívajúce v metodológii zvažovania v kolízii stojacich ústavných hodnôt.²⁸

Podľa J. Sváka praktické skúsenosti s vyhlasovaním núdzového stavu, s prijímaním opatrení v jeho režime, ich charakterom a najmä ich trvaním, opodstatňujú zmenu ústavnej úpravy núdzového stavu. Predmetom takejto zmeny by mali byť nielen prísnejšie podmienky jeho vyhlasovania a trvania, ale aj stanovenie pravidiel a zodpovednosti za ich neustále skúmanie z hľadiska ich trvania a opodstatnenosti ich aplikovania.²⁹

Výraznejšie ako vyhlásenie núdzového stavu do slobody pobytu a pohybu bezpochyby zasahovali opatrenia orgánov štátnej správy na úseku verejného zdravia podľa zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ústava SR totiž v súvislosti so zdravím výslovne umožňuje obmedzenie slobody pohybu a pobytu zákonom, ak je to nevyhnutné pre ochranu zdravia (čl. 23 ods. 3).

Podľa § 48 ods. 4 zákona na ochranu verejného zdravia môžu príslušné orgány nariadiť širokú škálu opatrení, ktorými sú o. i. aj zákaz alebo obmedzenie styku

28 HOLLÄNDER, P. *Filosofie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. s. 161.

29 SVÁK, J. *Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s Covid-19*. online 2021. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>

časti obyvateľstva s ostatným obyvateľstvom pri hromadnom výskyte závažného ochorenia, zákaz alebo obmedzenie hromadných podujatí, zákaz alebo obmedzenie prevádzky zariadení, v ktorých dochádza k zhromažďovaniu osôb, nútená izolácia osôb chorých na prenosné ochorenie, ktoré odmietajú nariadené opatrenie, čo znamená fakticky vážny zásah do niektorých základných práv a slobôd. Ide o. i. aj o právo pohybu a pobytu zákazom alebo obmedzením styku časti obyvateľstva s ostatným obyvateľstvom.

Z ústavnej požiadavky dbať na podstatu a zmysel základných práv a slobôd pri ich obmedzení a toto obmedzenie použiť len na ustanovený cieľ vyplýva povinnosť zákonodarcu zachovať princíp proporcionality medzi účelom, ktorý sleduje zavedením obmedzenia a právnou úpravou určitého právneho inštitútu a charakterom a intenzitou tohto inštitútu. Posudzovanie racionálnej väzby medzi zákonodarcom sledovaným účelom a zvoleným normatívnym prostriedkom je prvým kritériom, podľa ktorého sa posudzuje zachovanie princípu proporcionality. Prekročenie princípu proporcionality zakladá nielen porušenie čl. 13 ods. 4 Ústavy SR, ale zasahuje aj do materiálne chápaného právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy SR.³⁰

Záver

Aký druh práva je sloboda pohybu a pobytu v neideálnom svete a ako sa líši od nárokov imigrantov na prijatie? Na prvý pohľad by sme si mohli myslieť, že rozdiel je v tom, že sloboda pohybu je plne dosiahnuteľná len tam, kde už neexistujú hranice, zatiaľ čo z nárokov na prijatie vyplýva existencia hranice. To však nesprávne chápeme povahu hraníc. Primárnou funkciou politickej hranice je vymedziť jurisdikciu politickej autority ale tiež vymedziť miesto kontroly nad tokom tovaru alebo ľudí..

Hoci sloboda pohybu nepredpokladá absenciu hraníc, je to v podstate negatívna sloboda, ktorá ukladá politickým orgánom povinnosť nezasahovať do práv jednotlivcov, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb.

Žijeme vo svete, kde nachádzame rôzne stanovené regionálne podmienky pre slobodu pohybu, ako aj uplatňovanie nárokov na vstup, vznesené osobami mimo týchto regiónov. Hoci migrácie, ku ktorým dochádza, sú regulované samostatnými právnymi režimami, tieto režimy sa do určitej miery prekrývajú a navzájom sa ovplyvňujú. Osoby, ktoré majú právo na voľný pohyb cez medzinárodnú hranicu, musia stále čeliť určitým kontrolám na mieste vstupu. Naopak, tí, ktorí podliehajú všeobecnej imigračnej kontrole, majú tiež právo na voľný pohyb avšak len vo vzťahu ku krajine, z ktorej odchádzajú.

Vo svete otvorených hraníc v tomto zmysle spočíva sloboda opustiť územie určitej krajiny len z absencie práva verejnej moci brániť ľuďom odísť. Vo svete, kde štáty vo všeobecnosti kontrolujú prísťahovalectvo, však majú (mali by mať) vlády krajín pôvodu nielen pozitívnu povinnosť umožniť svojim občanom odísť, ale aj povinnosť vyjednávania podmienok ich prijatia v cieľových krajinách. Z toho vyplýva úloha pre liberálne štáty hľadať čo najefektívnejšie bilaterálne alebo multilaterálne dohody o voľnom pohybe.

---

30 Tamtiež

Literatúra:

- BARTOŇ, M. a kol. 2016. *Základní práva*. Praha, Leges 2016. 608 s. ISBN 978-80-7502-128
- BAUBÖCK, R. 2009. *Global Justice, Freedom of Movement and Democratic Citizenship*, Cambridge University Press, 2009. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-sociology-archives-europeennes-de-sociologie/article/global-justice-freedom-of-movement-and-democratic-citizenship/6EEEF9E6D9F4034A31C4C92ADCFCFA5C4>
- BEŇA, J. 1996. *Zbierka dokumentov a úloh zo všeobecných dejín štátu a práva: Starovek, stredovek*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 1996. 128 s. ISBN 9788088825463
- BRÖSTL, A. 2009. *Frontisterion*. Bratislava : Kalligram, 2009. 328 s. ISBN 978-80-8101-179-5
- COHEN, R. 2020. *Sťahovanie ľudstva*. Bratislava : Ikar, 2020. ISBN 978-80-551-7483-9
- ČIČ, M. a kol. 1997. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Martin : Matica slovenská, 1997. ISBN 80-7090-444-5
- GÁBRIŠ, T. 2008. Právne vyjadrenie hodnôt novovytvorenej ČSR (1918). In *ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS IURIDICA*, No 337. Brno : Masarykova univerzita 2008. s. 434 – 449. ISBN 978-80-210-4733-4
- HODÁS, M. 2016. *Historický vývoj ľudských práv a ústavného štátu (a niektoré súčasné výzvy)*. Bratislava : História ľudských práv, o. z., 2016, 431 s. ISBN 978-80-972218-0-5
- HOLLÄNDER, P. 2006. *Filosofie práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. 303 s. ISBN 80-86898-96-2
- CHETAIL, V. 2016. Sovereignty and Migration in the Doctrine of the Law of Nations: An Intellectual History of Hospitality from Vitoria to Vattel. In *The European Journal of International Law*, Vol. 27 no. 4 EJIL (2016), s. 907–908. Dostupné z: <http://www.ejil.org/pdfs/27/4/2697.pdf>
- KELLER, J. 2017. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha : SLON, 2017. 227 s. ISBN 978-807419-249-4
- KLUČKA, J. 2017. *Medzinárodné právo verejné. Všeobecná a osobitná časť*. 3. doplnené a prepracované. Košice : Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. 524 s. ISBN 978-80-8168-743-3
- McADAM, J. 2011. An Intellectual History of Freedom of Movement in International Law : The Right to Leave as a Personal Liberty. In *Melbourne Journal of International Law*, vol. 12. Dostupné na: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0011/1686926/McAdam.pdf,
- SALAMANCA, B. 2016. *Early Modern Controversies of Mobility within the Spanish Empire: Francisco de Vitoria and the Peaceful Right to Travel*. Dostupné na: https://www.academia.edu/32531324/Early_Modern_Controversies_of_Mobility_within_the_Spanish_Empire_Francisco_de_Vitoria_and_the_Peaceful_Right_to_Travel,
- SELTENREICH, R. a kol. 2010. *Dějiny evropského a kontinentálního práva*. 3. vyd. Praha : Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7

- SVÁK, J. 2021. *Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s Covid-19*. 2021. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>
- <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/142/651/>
- <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/338/537/>
- <https://fullfact.org/law/magna-carta-article-42/>
- <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2018-07/TP8.pdf>

Summary: About Freedom of Movement and Residence

The paper deals with the freedom of movement and residence, which is currently embodied not only in the Universal Declaration of Human Rights, but is part of the relevant catalogs of human rights at the international and national level and is also one of the four fundamental freedoms of the European Union.

As in the case of other important legal-theoretical concepts, we can also encounter the roots of ideas of freedom of movement and residence already in antiquity. It was significantly elaborated later by such thinkers as F. Vitoria, H. Grotius, S. Pufendorf, E. Vattel and others. Although its legislative definition will lead us back to the Magna Carta, a significant breakthrough was only represented by the human rights documents adopted after the Second World War. In the conditions of the Slovak Republic, it fully developed only after the fall of the totalitarian regime after 1989.

In accordance with its natural law origin, it is one of the basic elements of personal freedom. Regarding its content, we can perceive up to three levels of this right - the right to move freely within the national space, the right to leave the country and the right to enter, move and stay in the territory of a foreign state. While in the first two levels, freedom of movement and residence is perceived as an individual human right, the possibility of entry, movement and residence in the territory of a foreign state conflicts with the right of a sovereign state to set conditions and restrictions on the entry of foreign nationals into its territory. It is currently manifested in the practice of individual states, and on this level, we can observe an ever-increasing split between legal and philosophical principles on the one hand and state practice on the other.

In the next part, the text analyzes the issue of migration and finally addresses the issues of restrictions on freedom of movement and residence, especially in the light of increasing migration and the COVID-19 pandemic.

doc. JUDr. Marta Tóthová, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Ústav teórie práva Gustava Radbrucha

Kováčska 30

040 01 Košice

Slovenská republika

marta.tothova@upjs.sk

The Legal Situation of Minor Parents in Determining the Parentage of their Child and Placing it for Adoption

Dr Anna Urbańska-Łukaszewicz*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.1.110-128>

Abstract:

URBAŃSKA-ŁUKASZEWICZ, Anna: *The Legal Situation of Minor Parents in Determining the Parentage of their Child and Placing it for Adoption*. The issue of parentage of minors is one of the contemporary legal challenges. Minor parents have limited legal capacity and remain until the age of majority under the parental authority of their parents, and do not have parental authority over their child. For this reason, it is important to determine whether they can submit declarations necessary for the recognition of paternity, participate in court proceedings related to the determination of their child's parentage, as well as consent to the placement of a child for adoption. The legal situation of minor parents in Polish legal system includes several aspects, such as determining the parentage of the child (by judicial as well as extrajudicial means), placing the child for adoption, parental authority and ongoing custody of the child. This article will further elaborate on the issues related to establishing the child's parentage as well as placing the child for adoption.

Key words:

parental authority, parenthood, adoption, minor parents, Polish Family Code

Introduction

The issue of parenthood of minors is one of today's legal challenges. It has a high public profile in many countries,¹ as evidenced by the significant number of minor parents and by media interest in their functioning.² Adolescents around the world are beginning sexual initiation sooner.³ Premature sexual

---

* Dr Anna Urbańska-Łukaszewicz, Institute of Law Studies, Polish Academy of Science

1 BIDZAN, M. *Nastoletnie rodzicielstwo. Perspektywa psychologiczna* [Teenage parenthood: Psychological perspective], Gdańsk: Harmonia Universalis, 2013, p. 18.

2 OLZEN D. In D. Schwab (ed.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, München: C.H. Beck 2017, p. 892–893.

3 ANDRZEJEWSKI, M., *Podstawy prawne ochrony macierzyństwa w Polsce. Status prawny małoletnich i nieletnich matek* [Legal grounds for maternity protection in Poland: The legal status of minors and underage mothers]. In A. Sikora (ed.) *Sytuacja prawna, społeczna i wychowawcza nieletnich ciężarnych i nieletnich matek przebywających w placówkach resocjalizacyjnych. Raport z realizacji projektu „Chcę być z Tobą MAMO!”* [The legal, social and educational situation of pregnant minors and underage mothers residing in resocialisation institutions: Report on the implementation of the project “I want to be with you MOM!”], Warsaw 2013, p. 83–84.

intercourse can in turn lead to unplanned and unwanted pregnancies.⁴

In Poland, the youngest mothers are girls at the age of 12,⁵ and worldwide there have been cases of births by even younger mothers.⁶ There are many more girls who gave birth at the age of 13 or 14: about 50–60 per year. The Polish Demographic Yearbook for 2020 shows that there were 168 children born to girls who were under 15, while 16-year-olds gave birth to 482 children and 17-year-olds delivered 1,054 children. In some cases, a minor mother gave birth to more than one child. On the other hand, 1106 boys under the age of 19 became fathers.⁷ However, these data do not show a complete picture of the scale of underage fatherhood, as the statistics also include fathers who are already of age. It is also unclear whether the information found in the Yearbook includes men who have acknowledged paternity or whose court paternity establishment case was legally concluded, or whether the data is based solely on the claims of mothers.

1. Parental authority

Minor parents have limited legal capacity and themselves remain under the parental authority of their parents until they reach the age of majority (Article 92 of the Family and Guardianship Code,⁸ hereinafter referred to as the Family Code). They do not have parental authority over their child (Article 94 § 1 of the Family and Guardianship Code).

A minor girl who has reached the age of 16 and is pregnant or has given birth to a child may be allowed by the guardianship court to marry for important reasons, when the circumstances are such that the marriage will be compatible with the good of the family that has been established (Article 10 § 1 of the Civil Code).⁹ Marriage is an avenue for a woman to come of age sooner and thus gain parental authority. This measure is rightly criticised, as it is one way to obtain parental authority earlier than at the age of eighteen. It should be noted that the mere fact of marriage does not determine a person's maturity or experience in life. Nor does it guarantee the proper

---

4 KEMPIŃSKA, U., *Małżeństwa młodocianych. Przyczyny i konsekwencje* [Juvenile marriages: causes and consequences], Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna; Lega Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, 2005, p. 52.

5 SZUKALSKI, P., *Urodzenia nastolatek* [Teenage births]. *Demografia i Gerontologia – Biuletyn Informacyjny* 2016, no 6, p. 3.

6 BIDZAN, M. *Nastoletnie rodzicielstwo. Perspektywa psychologiczna* [Teenage parenthood: Psychological perspective],], Gdańsk: Harmonia Universalis, 2013, p. 28–30.

7 *Rocznik demograficzny 2020* [Demographic Yearbook 2020], <https://dane.gov.pl/pl/dataset/718,rocznik-demograficzny-2020/resource/35527/table>, p. 261, 271.

8 Family and Guardianship Code of February 25, 1964, Official Gazette of August 10, 2020, year 2020, item 1359, consolidated text.

9 URBAŃSKA-ŁUKASZEWICZ, A., *Sytuacja prawna małoletnich rodziców w zakresie możliwości sprawowania władzy rodzicielskiej* [Legal situation of minor parents in terms of the possibility of exercising parental authority], *Studia Prawnicze KUL* 2021, no 3 (87), p. 181–187.

exercise of this authority. The attainment of majority will occur regardless of who will be the minor's spouse.¹⁰ A minor father is not entitled to such authority.

It is proposed that the Family and Guardianship Code be supplemented with a provision authorising the guardianship court to grant parental authority to minor parents if they have reached the age of 16 and the evidence gathered, including psychological, social and medical assessments, speaks in favour of their being sufficiently mature to exercise parental authority.¹¹

On the other hand, the minor parents may participate in the day-to-day custody and upbringing of the child, unless the guardianship court decides otherwise for the sake of the child's welfare (Article 96 § 2 of the Family Code). Day-to-day custody mainly includes meeting the child's daily needs related to nursing, feeding and playing with the newborn.¹² This legal solution should be evaluated favourably, as it allows

-
- 10 ANDRZEJEWSKI, M., *Podstawy prawne ochrony macierzyństwa w Polsce. Status prawny małoletnich i nieletnich matek* [Legal grounds for maternity protection in Poland: The legal status of minors and underage mothers]. In A. Sikora (ed.) *Sytuacja prawna, społeczna i wychowawcza nieletnich ciężarnych i nieletnich matek przebywających w placówkach resocjalizacyjnych. Raport z realizacji projektu „Chcę być z Tobą MAMO!”* [The legal, social and educational situation of pregnant minors and underage mothers residing in resocialisation institutions: Report on the implementation of the project “I want to be with you MOM!”], Warsaw 2013, p. 90; ANDRZEJEWSKI, M., *Relacja rodzice i inne osoby dorosłe a dzieci w świetle nowych przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i niektórych innych ustaw (wybrane problemy)* [The relationship between parents and other adults and children in view of the new provisions of the family and guardianship code and some other laws (selected problems)], *Acta Iuris Stetinensis* 2014, no 6, p. 379–380; ANDRZEJEWSKI, M. *Prawna ochrona macierzyństwa młodocianych matek* [Legal protection of motherhood of juvenile mothers]. In M. Andrzejewski, K. Dadańska (ed.), *Współczesne problemy Prawa rodzinnego i spadkowego* [Contemporary Problems of Family and Inheritance Law], Szczecin: Volumina. pl Daniel Krzanowski, 2014, p. 23–41; URBAŃSKA-ŁUKASZEWICZ, A., *Sytuacja prawna małoletnich rodziców w zakresie możliwości sprawowania władzy rodzicielskiej* [Legal situation of minor parents in terms of the possibility of exercising parental authority], *Studia Prawnicze KUL* 2021, no 3 (87), p. 186.
- 11 SOKOŁOWSKI, T., *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem* [Parental Authority Over An Adolescent Child], Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1987, p. 129, 149; ANDRZEJEWSKI, M., *Podstawy prawne ochrony macierzyństwa w Polsce. Status prawny małoletnich i nieletnich matek* [Legal grounds for maternity protection in Poland: The legal status of minors and underage mothers]. In A. Sikora (ed.) *Sytuacja prawna, społeczna i wychowawcza nieletnich ciężarnych i nieletnich matek przebywających w placówkach resocjalizacyjnych. Raport z realizacji projektu „Chcę być z Tobą MAMO!”* [The legal, social and educational situation of pregnant minors and underage mothers residing in resocialisation institutions: Report on the implementation of the project “I want to be with you MOM!”], Warsaw 2013, p. 90–91; URBAŃSKA-ŁUKASZEWICZ, A., *Sytuacja prawna małoletnich rodziców w zakresie możliwości sprawowania władzy rodzicielskiej* [Legal situation of minor parents in terms of the possibility of exercising parental authority], *Studia Prawnicze KUL* 2021, no 3 (87), p. 187.
- 12 SOKOŁOWSKI, T., *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem* [Parental Authority Over An Adolescent Child], Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1987, p. 23.

the minor parents to build a bond with the child and satisfies their sense of closeness. However, minors cannot make any decisions about the child, consent to medical procedures, decide on the child's worldview (e.g., baptism) or represent the child in court.¹³ Parental authority cannot be exercised by anyone other than the parents, so in the event that neither of them is entitled to it, custody is established for the child. This situation arises when both parents are minors, as well as when the mother is a minor and paternity has not been established.

Minor parents also have rights associated with the fact of being parents. These include the right to personal contact with the child. It is not an element of parental authority, but a personal right, so persons who do not have this authority for any reason are also entitled to it (Article 113 of the Civil Code).

2. Determination of the parentage of a child of minor parents

2.1 Determination of maternity and acknowledgment of paternity

The mother of a child is the woman who gave birth to it (Article 619 of the Civil Code), which means that any minor who gives birth to a child will be its mother. Maternity therefore arises from the moment the child is born.

The situation is different with the establishment of paternity. If a child is born in marriage, it is presumed to be the biological child's of the mother's husband, i.e. of the married parents (Article 62 of the Civil Code). A minor who has reached the age of sixteen may marry the child's father, who is of age, for valid reasons, only with the consent of the court. Then, if the child is born in marriage, the father will be the mother's husband. It should be noted, however, that the mother of the child will become of age at the time of marriage and will also gain parental authority over the child.

For a child born out of wedlock, there are two ways to establish the father: acknowledgment of paternity and judicial determination of paternity (Article 72 of the Civil Code). A minor mother cannot marry a minor father. To determine paternity, it is necessary to use the above options.

Acknowledgment of paternity is an act of knowledge by both parents who admit that the child is biologically descended from a man who acknowledges his paternity¹⁴ (Article 73 of the Civil Code).¹⁵ Thus, in acknowledging and confirming paternity, it is irrelevant that the minor parents do not have parental authority over the child.¹⁶ In

---

13 Szerzej URBAŃSKA-ŁUKASZEWICZ, A., Sytuacja prawna małoletnich rodziców w zakresie możliwości sprawowania władzy rodzicielskiej [Legal situation of minor parents in terms of the possibility of exercising parental authority], *Studia Prawnicze KUL* 2021, no 3 (87), p. 189.

14 Explanatory Memorandum to the Amendment of the Family and Guardianship Code, Parliamentary Print No. 629, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/1E8CDBD5F38B2E25C125746700371126?OpenDocument>.

15 TRĘBSKA, B. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 642 ff.

16 Explanatory Memorandum to the Amendment of the Family and Guardianship Code, Parliamentary Print No. 629, op. cit.

the case of minors, recognition is made by the guardianship court. The child's mother must confirm the child's descent from the man who makes the acknowledgment. She may do so either at the same time as the acknowledgment or within three months of the father's declaration. It is possible to recognise paternity before the birth of a child who is already conceived (Article 75 § 1 of the Civil Code).

The right to acknowledge paternity is held by minors (father as well as mother) who are at least 16 years of age and when there are no prerequisites for their incapacitation (Article 77 § 1 and 2 of the Civil Code). They can make the declarations that are required by law only before the guardianship court. The head of the registry office should refuse to accept the declarations (Article 73 § 3 of the Civil Code). The guardianship court has the ability to verify the claims of minors, for example, by ordering a genetic test.¹⁷ In this way, it can fulfil its duty to determine the existence of the prerequisites for the admissibility of the statements necessary for the acknowledgment of paternity.¹⁸ Such scrutiny is necessary due to the immaturity of those who make the statements required for the acknowledgment of paternity. The minor parents themselves participate in the proceedings that affect them and their child. In this regard, despite the lack of parental authority, they also represent the interests of their unborn or newborn child.

The guardianship court, on the other hand, supervises the welfare of the minor (both the parents and their child). It can also take a number of steps *ex officio* relating to the child's legal situation (Article 570 of the Code of Civil Procedure hereafter referred to as the Code of Civil Procedure¹⁹). If it turns out that the child does not have an appointed guardian, then the court will take proceedings to appoint one. In addition, the court shall also proceed *ex officio* and control the manner in which the guardianship is exercised, demand explanations from the guardian (Article 165 § 2 of the Civil Procedure Code), monitor the manner in which the parents exercise day-to-day custody of the child, or change the guardian if he or she improperly performs his or her duties (Article 168 of the Civil Procedure Code).

It is also the role of the guardianship court to determine whether there are grounds for full incapacitation for minors. This is because it is inadmissible to acknowledge paternity when there are prerequisites for total incapacitation of the minor. In such a situation, the guardianship court refuses to accept the statements necessary for

-
- 17 BODIO, J. In A. Jakubecki (ed.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729, art. 581, pkt 4* [Code of Civil Procedure: Updated Commentary. Volume I. Articles 1–729, Article 581, para. 4], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019, LEX/el. 2019. See also: PRUŚ, P. In M. Manowska (ed.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II, art. 581, pkt 7* [Code of Civil Procedure: Commentary. Vol. II, Article 581, para. 7], Warsaw: Wolters Kluwer, 2020, LEX/el. 2020, who believes that if the court has doubts about the origin of the child, it should refuse to accept the statements necessary for the acknowledgment of paternity.
- 18 SMYCZYŃSKI, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018, p. 227; SOKOŁOWSKI, T., *Prawo rodzinne. Zarys wykładu* [Family Law: Outline of Interpretation], ed. 5. Poznań: "Ars boni et aequi" Przedsiębiorstwo Wydawnicze – Michał Rozwadowski, 2010, p. 127.
- 19 Code of Civil Procedure of 17 November, 1964, Official Gazette of 04 October 2021, year 2021, item 1805 consolidated text.

the acknowledgment of paternity (Article 581 of the Code of Civil Procedure). The court may also notify the prosecutor's office of the case if it deems its participation necessary (Article 59 of the Code of Civil Procedure). The prosecutor, in turn, may initiate proceedings for incapacitation (Article 7 of the Code of Civil Procedure).

The Code does not mandate that the father's affidavit and the mother's confirmation be made only before the guardianship court, in a situation where only one of the parties has limited legal capacity but has reached the age of 16. There is no contraindication, for example, for an adult father to make a statement before the head of the registry office, and a minor mother to confirm paternity before the court. If this happens, the court should send the information to the registry office.²⁰

To be valid, the acknowledgment of paternity is not conditional on the consent of the child's legal representative or the legal representative of the minor parent.²¹ This is because the legal representatives of the minor parents could refuse to grant consent to the acknowledgment in order to postpone their own alimony obligation to their grandchild.²² In addition, acknowledgment of paternity and its confirmation is a statement of knowledge, so the statements must be made by those who have knowledge of the child's origin, namely the child's parents.²³ It is therefore an acknowledgment of a specific fact.

---

20 Article 4 of the Law on Civil Status Records of November 28, 2014, Journal of Laws of August 10, 2022, year 2022, item 1681 consolidated text, Courts shall provide civil registry offices with copies of final judgments that form the basis for the issuance of a civil status record or affect the content or validity of a civil status record, together with a note of the date on which these judgments became final, within 7 days of the date on which the judgment became final. Cf. JĘDREJEK, G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany, art. 77 k.r.o. pkt 6* [Family and Guardianship Code: Updated Commentary, Article 77 of the Family and Guardianship Code, paragraph 6], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019, LEX/el. 2019.

21 Prior to the 2009 amendments to the Family and Guardianship Code (the Act of November 6, 2008 amending the Act – Family and Guardianship Code and certain other acts, Journal of Laws of 12. December 2008, 2008, No. 220, item 1431), if the mother did not have parental authority, the consent of the child's legal representative was needed instead of her consent (Article 77 in the wording before the amendment). The child's father who has limited legal capacity could acknowledge the child before and after his birth. His legal situation does not change with the birth of the child. However, for this recognition to be valid, the consent of his legal representative was needed. Such a solution was detrimental to minor mothers, and furthermore violated the principle of parental equality by allowing the minor father to recognise the child, and depriving the minor mother of the opportunity to consent to this recognition after the child's birth. Thus, the legislature decided to change and de lege lata the situation of the minor mother and the minor father is no different. SOKOŁOWSKI, T. *Sytuacja prawna małoletniej matki przed urodzeniem dziecka* [The legal situation of the minor mother before the birth of the child], *Ruch Ekonomiczny, Prawniczy i Socjologiczny*, 1995, no 2, p. 5.

22 Act of November 6, 2008 amending the Act - Family and Guardianship Code and some other acts (Journal of Laws of December 12, 2008, No. 220, item 1431), op. cit.

23 IGNACZEWSKI, J., *Pochodzenie dziecka i władza rodzicielska po nowelizacji. Art. 61⁹–113⁶ KRO* [The origin of the child and parental authority after the amendment of Art. 61[9]–113[6] of the Family And Guardianship Code], Warsaw: C.H. Beck, 2009, p. 94.

Therefore, minors who have reached the age of 16 participate in the paternity acknowledgment proceedings and make their own decisions on the matter. The minor's guardian is not competent to make statements on their behalf. The guardianship court oversees whether the declarations are made correctly, and thus whether the principle of the child's welfare is enforced.

If at least one of the parents is under the age of 16, the acknowledgment of paternity cannot take place at all (Article 73 of the Civil Code). This is because the minor mother, the minor father and the child's legal representative cannot acknowledge paternity or express confirmation of this acknowledgment. In such cases, the only way to establish the origin of the child is through judicial determination of paternity. Doubts on this issue will be described below.

It is also not possible to acknowledge paternity when one of the parents has died or there are difficulties in communicating with him or her. This is because the child's legal representative cannot give the consent that is necessary for recognition. This measure is consistent with acknowledgment of paternity being qualified as an act of knowledge by both parents confirming that the child is born of them. Thus, the declaration of a parent cannot be made by another person.²⁴

In order to recognise paternity, it is necessary to achieve sufficient intellectual and social maturity to understand the meaning of this legal institution with significant legal consequences. It was deemed that reaching the age of 16 is an appropriate limit, since such young parents have had limited legal capacity for three years and have acquired enough experience in using it to be able to make such important decisions as acknowledging paternity.²⁵ It was stressed that "those who already have a child are capable of making a prudent decision regarding the acknowledgment of paternity of their child, as long as their developmental stage, or mental health, does not deviate so much from the norm that total incapacitation could be justified".²⁶ This allows minors to bear responsibility for their actions, even though life experience shows that the appearance of a child in their lives is a matter of chance, an ill-considered decision rather than a planned, rational action. The age limit of 16 is systemically consistent with the age limit for a woman to obtain court permission to marry, and with the amended provisions of the Code of Civil Procedure²⁷ on granting minor parents procedural capacity in proceedings for judicial determination of paternity.²⁸ If it turns out that the man is not the child's father, both he and the mother may file an action to determine the invalidity of the acknowledgment within a year from the date on which they learned that the child did not come from this man (Articles 78 and 79

---

24 TREBSKA, B. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 652.

25 Explanatory Memorandum to the Amendment of the Family and Guardianship Code, Parliamentary Print No. 629..

26 Ibid.

27 Act of November 6, 2008 amending the Act – Family and Guardianship Code and some other acts (Journal of Laws of December 12, 2008, No. 220, item 1431).

28 IGNACZEWSKI, J., *Pochodzenie dziecka i władza rodzicielska po nowelizacji. Art. 61⁹–113⁶ KRO* [The origin of the child and parental authority after the amendment of Art. 61[9]–113[6] of the Family and Guardianship Code], Warsaw: C.H. Beck, 2009, p. 94.

of the Civil Procedure Code).²⁹ In the case of acknowledgment of paternity before the birth of a child who has already been conceived, the time limit cannot begin to run before the birth of the child. Minor parents have the procedural capacity to bring such an action (Article 4531 of the Civil Procedure Code). As regards cases to establish or deny the origin of a child and to establish the ineffectiveness of an acknowledgment of paternity, the mother and father of a child also have procedural capacity even if they are limited in their legal capacity, if they have reached the age of 16.

In summary, minors who have reached the age of 16 participate independently in proceedings to establish paternity. Although they do not have parental authority, they are entitled to make the necessary statements when there are no grounds for their incapacitation. These are submitted to the guardianship court, as only it has the ability to verify the claims of minors. As for minors who have not reached the age of 16, the acknowledgment of paternity cannot take place. It is necessary to bring an action for judicial determination of paternity.

2.2 Judicial determination of paternity

The second way to establish the origin of a child is judicial determination of paternity, which is the result of a dispute between the mother and the alleged father³⁰ or the consequence of the inability of the minor mother or father to make the statement necessary for the acknowledgment of paternity, for example, in a situation where the parents are under 16, one of them is dead or they have difficulties in reaching an agreement. Although, this is a procedural proceeding, there does not always have to be two parties representing the positions in dispute.

An action for judicial determination of paternity can be brought by the child, the mother, the alleged father and the prosecutor (Article 84 of the Civil Code).³¹

A decision on judicial establishment of paternity cannot be made only on the basis of acknowledgment of the claim or admission of facts.³² Also, an out-of-court settlement in which the parties would determine who is the father of the child cannot have legal effect and does not create a presumption of paternity.³³ For young people

---

29 TREW, B. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 654–660.

30 SMYCZYŃSKI, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018, p. 237.

31 HABERKO, J., SOKOŁOWSKI, T. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 612.

32 PIASECKI, K. In J. Pietrzykowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 1990, p. 594; PIETRZYKOWSKI, K. In K. Pietrzykowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 4. Warsaw: Wolters Kluwer, 2015, p. 572.

33 KRZEMIŃSKI, Z., *Alimenty i ojcostwo. Praktyczny komentarz. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Wzory pism* [Aliments and paternity: Practical commentary. Case law. References. Model letters], Krakow: Kantor Wydawniczy Zakamycze. Wolters Kluwer Polska, 2006, p. 50.

without life experience and for their child, it is safest to provide special judicial review, which is made possible by an evidentiary hearing.

The question that needs to be answered is whether the minor parents are competent to sue for judicial determination of paternity on their own. A party involved in a lawsuit should have judicial capacity and procedural capacity. Judicial capacity is vested in every person regardless of age. Litigation capacity is the ability to perform procedural acts with legal effect. The prerequisite for this capacity in natural persons is legal capacity. An individual has procedural capacity in all matters only if he or she has full legal capacity. Such capacity is acquired upon coming of age (Article 11 of the Civil Code).³⁴ This means that an individual has procedural capacity to the extent that he or she is equipped with legal capacity.³⁵ Therefore, a person with limited legal capacity has procedural capacity in matters arising from legal actions that he or she can independently perform in accordance with the Civil Code, and a person without legal capacity does not have procedural capacity at all (Article 65 § 2 of the Civil Code). In other cases, his or her legal representative must act on his or her behalf.

The Code of Civil Procedure grants procedural capacity in cases to establish or deny the parentage of a child and to declare the ineffectiveness of an acknowledgment of paternity to the child's mother and father also when they have limited legal capacity, if they have reached the age of 16 (Article 4531 of the Code of Civil Procedure). The argument in favour of such a measure is the availability of certain biological evidence such as genetic code testing that excludes the risk of prejudice to the interests of those who want to claim the establishment or denial of the origin of a child from them.³⁶ This solution makes it possible to establish the origin of the child, especially when the other parent does not want to make the appropriate statement necessary for the acknowledgment of paternity.

With regard to parents who are under 16 years of age, the predominant view is that the current legislation does not grant them procedural capacity in cases of state rights.³⁷

---

34 NAZARUK, P. In J. Ciszewski, P. Nazaruk (ed.), *Kodeks cywilny. Komentarz, art. 11 k.c.* [Civil Code: Commentary, Article 11 of the Civil Code], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019, LEX/el 2019.

35 KALUS, S. In M. Fras, M. Habdas (ed.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125), art. 11, pkt 3* [Civil Code: Commentary. Volume I. General Part (Articles 1–125), Article 11, paragraph 3], Warsaw: Wolters Kluwer, 2018, LEX/el 2018.

36 Explanatory Memorandum to the Amendment of the Family and Guardianship Code, Parliamentary Print No. 629, op. cit.

37 SOKOŁOWSKI, T., *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem* [Parental Authority Over An Adolescent Child], Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1987, p. 61; KRZEMIŃSKI, Z., *Postępowanie odrębne w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi* [Separate proceedings in cases involving relations between parents and children], Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1978, p. 22–23; KRZEMIŃSKI, Z., *Legitymacja czynna w procesie o ustalenie ojcostwa* [Right of action in a suit to establish paternity], *Palestra* 1966, no 1, pp. 36–37; PIASECKI, K. In *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], ed. 5. Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 2001, p. 591–592; HAAK, H., *Pochodzenie dziecka. Komentarz* [Origin of the Child: Commentary], Toruń: TNOiK Dom Organizatora, 1997, p. 140; GRZEGORCZYK, P. In T. Ereciński (ed.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze, art. 65 pkt 7* [Code of Civil Procedure: Commentary. Volume I. Exploratory proceedings, Article 65(7)], Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el 2016.

They cannot independently bring an action for judicial determination of paternity. It has been discussed in the literature whether the entitlement to bring this action is not a corollary of granting minor parents, regardless of their age, the legal opportunity to participate in the day-to-day custody of the child. However, it has been found that an action to establish marital status goes beyond day-to-day custody.³⁸ If this is the case, in accordance with Article 66 of the Code of Civil Procedure, minors in this action must be represented by a legal representative. The situation is similar for those parents who do not have legal capacity at all. On their behalf, an action to establish paternity can be brought by a legal representative.³⁹

The child also has the legal standing to file an action for judicial determination of paternity. If the child does not have legal capacity, the mother or father will bring the action on their behalf. If the parents also lack full legal capacity, they do not have parental authority, then they cannot perform the action in question on behalf of their child. In such a case, guardianship is established for the child and a guardian is appointed. The guardian, as the child's legal representative, may bring an action on behalf of the child for judicial determination of paternity (Article 155 § 2 of the Civil Code in conjunction with Article 98 § 1 of the Civil Code). However, they should obtain permission from the guardianship court in all major cases involving the ward (Article 156 of the Civil Code).⁴⁰

In cases of judicial determination of paternity, minor parents who have reached the age of sixteen participate in court proceedings on determination of parentage. Although they do not have parental authority, they have the competence to bring an action. A minor child also has the possibility to participate in these proceedings if he or she is represented by a legal guardian. The court, on the other hand, verifies that the child's welfare is not violated.

3. Adoption of a newborn child

When the parents of a child and their legal representatives do not feel ready to take on the responsibility of raising the child, they may consider placing it for adoption.

Adoption is carried out by court decision, after meeting the prerequisites required by law. These include the consent of the adopted child, the child's parents (unless they have been deprived of parental authority or are unknown or communication with them runs into insurmountable obstacles), and the child's guardian (Articles 119–120 of

---

38 SMYCZYŃSKI, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018, p. 257.

39 SMYCZYŃSKI, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018, p. 242; KRZEMIŃSKI, Z., *Postępowanie odrębne w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi* [Separate proceedings in cases involving relations between parents and children], Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1978, p. 22–23. The author describes the legal situation of a woman who is completely incapacitated, which is the same as that of a person who has not reached the age of 13.

40 HAAK, H., *Pochodzenie dziecka. Komentarz* [Origin of the Child: Commentary], Toruń: TNOiK Dom Organizatora, 1997, p. 139.

the Family Code⁴¹). Six weeks after the birth of the child, the parents may consent to adoption (Article 1192 of the Civil Code). They must do so in person.⁴² This deadline was set to protect parents from making hasty decisions about adopting a child. Consent given earlier, e.g. during pregnancy, is ineffective.⁴³

Among the many issues related to adoption from the point of view of the subject of the study, attention should be paid to the contentious issue of whether consent to adoption depends on the exercise of parental authority,⁴⁴ and thus whether minor parents have the right in question. According to some scholars who advocate the doctrine, the right to consent is not an element of parental authority, although it is related to it, since parents deprived of authority do not express it.⁴⁵ On the other hand, if the authority has been suspended, limited by the court, or is not available due to minor age, then consent to adoption is required. According to the doctrine, consent is a personal right of parents,⁴⁶ so the right to express it is given to persons with limited legal capacity (Article 119 § 2 of the Civil Code). Also, the view has been expressed in case law that “the circumstance that the mother of the child is limited in legal capacity does not affect the legal effectiveness of her statement of consent to the adoption of the child.”⁴⁷ The Supreme Court noted that a literal interpretation of this provision suggests that the legislature makes no distinction between parents with full legal capacity and those limited in such capacity. Nor was the effectiveness of the consent of a parent with limited legal capacity made dependent on the consent of his or her legal representative. If it had been the intention of the lawmakers to make the effectiveness of consent to adoption conditional on the legal representative, they would have regulated this issue precisely, for example, as they did earlier with

41 DOLECKI, H. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 838–846.

42 Order of the Supreme Court of July 27, 1964, III CR 144/64, *OSNCP* 1965, no. 6, item 105.

43 DOLECKI, H. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 845.

44 The following scholars have advocated that the right to consent is not linked to parental authority: SOKOŁOWSKI, T., *Prawo rodzinne. Zarys wykładu* [Family Law: Outline of Interpretation], ed. 5. Poznań: "Ars boni et aequi" Przedsiębiorstwo Wydawnicze – Michał Rozwadowski, 2010, p. 177; HOLEWIŃSKA-ŁAPIŃSKA, E., *Przysposobienie* [Adoption]. In T. Smoczyński (ed.), *System Prawa Prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze* [The System of Private Law. Vol. 12: Family and Guardianship Law], Warsaw: C.H. Beck, 2003, p. 518; cf. BUDNA E., W sprawie charakteru prawnego zgody rodziców na przysposobienie anonimowe dziecka [On The Legal Nature of Parental Consent to Anonymous Adoption of a Child], *Przegląd Sądowy* 1996, no 3, p. 37 ff.

45 SMYCZYŃSKI, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018, p. 307.

46 SMYCZYŃSKI, T., *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018, p. 307. Cf. PANOWICZ-LIPSKA, J., *Przysposobienie, zagadnienia wybrane* [Adoption: Selected Issues]. In T. Smoczyński (ed.), *Rodzina w świetle prawa i polityki społecznej* [Family in view of law and social policy], Poznań: Centralny Program Badań Podstawowych, 1990, pp. 65–66. The author classifies consent as a legal-family action.

47 Decision of the Supreme Court of 13. December 1994, ref. III CZP 159/94, *OSN* 1995, no. 3, item 53.

regard to the acknowledgment of paternity by a father with limited legal capacity.⁴⁸ They did not do so, and there is no basis for assuming that this is the result of an oversight that created a gap in the law. In the ruling in question, the Supreme Court also considered whether the obligation of the legal representative to give consent derives from the general provisions of the Civil Code on legal actions (Articles 17 and 19 of the Civil Code). However, it stated that these provisions apply to binding and dispositive actions, and such is not the nature of a statement on consent to the adoption of a child. Making a declaration is a personal act, so it can also be made independently by a parent with limited legal capacity. Particular attention is paid to the requirement to obtain the consent of the parents, not the legal representatives of the child.⁴⁹

The literature points out that the right to consent to adoption ceases with the termination of parental authority. This right exists prior to the emergence of authority, that is, it exists for the minor mother and minor father, who has been legally established, but does not exist when the parents have been deprived of parental authority.⁵⁰

This means that the minor parents have the independent authority to give the consent necessary for the adoption of the child, and this right does not depend on the exercise of parental authority. Statutory representatives cannot challenge the minor parents' consent or refusal to give it. Nor can they substitute for the minor parent as a participant in the proceedings, as he or she has procedural capacity in this regard.⁵¹

The right to consent does not extend to parents who have no legal capacity at all. This follows *a contrario* from Article 119 § 2 of the Civil Code.⁵²

In addition, the literature expresses the view that "the law regulates typical relations, and parenthood before the age of 13 in Poland does is not such a relation."⁵³

Thus, any minor mother who has limited legal capacity has the right to consent to the adoption of a child. She becomes a mother from the moment the child is born (Article 619 of the Civil Code). In contrast, for the father to have the right in question, paternity must be established. The consent of the parents is not required for adoption

---

48 Article 74 of the Civil Code as it stood before 2008.

49 HOLEWIŃSKA-ŁAPIŃSKA, E., *Przysposobienie* [Adoption], In T. Smyczyński (ed.), *System Prawa Prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze* [The System of Private Law. Vol. 12: Family and Guardianship Law], Warsaw: C.H. Beck, 2003, p. 518; ZEGADŁO, R. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 831–832.

50 SOKOŁOWSKI, T., *Prawo rodzinne. Zarys wykładu* [Family Law: Outline of Interpretation], ed. 5. Poznań: "Ars boni et aequi" Przedsiębiorstwo Wydawnicze – Michał Rozwadowski, 2010, p. 177.

51 ZEGADŁO, R. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 831–832.

52 PIETRZYKOWSKI, K. In K. Pietrzykowski (ed.) *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw 2015, p. 731.

53 HOLEWIŃSKA-ŁAPIŃSKA, E., *Przysposobienie* [Adoption]. In T. Smyczyński (ed.), *System Prawa Prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze* [The System of Private Law. Vol. 12: Family and Guardianship Law], Warsaw: C.H. Beck, 2003, p. 519–520.

if they are unknown. Thus, such a situation occurs, for example, if the child's descent from a man has not been established.⁵⁴

However, even if the minor parents consent to the adoption, the court must determine whether they are not acting under pressure from the people around them or due to helplessness.⁵⁵ This is because a statement of intent, such as consent, must be made freely and knowingly (Article 82 of the Civil Code).

In exceptional cases, when the absence of consent is manifestly contrary to the welfare of the child, the consent of parents with limited legal capacity may be disregarded (Article 119 § 2 of the Civil Code). As a justification for this solution, it is pointed out that minor parents do not have parental authority, and even with gross negligence towards the child, they cannot be deprived of this authority.⁵⁶ This regulation applies when both parents have limited legal capacity. If one parent has full legal capacity then he or she is entitled to parental authority (Article 94 § 1 of the Civil Code), so Article 119 § 2 of the Civil Code will not apply.⁵⁷

In order to decree adoption despite the lack of consent of parents whose legal capacity is limited, three conditions must be met concurrently.

The first is the occurrence of special circumstances justifying the ruling of adoption despite the lack of parental consent. These may include cases in which, if a parent had parental authority, he or she could be deprived of it, such as when he or she grossly neglects the child, uses violence against him or her, abandons him or her, etc.

The second premise is the refusal to consent to the adoption. It occurs when the parents expressly state before the court that they do not consent to the adoption, but also when they do not appear at the hearing and do not take a stand.⁵⁸ It is important to note that the situations in which adoption can be pronounced without parental consent are exceptional.⁵⁹ Cases in which a parent refuses to consent to the adoption should be approached with the utmost caution, because, although they are unable to perform their duties to the child due to their minority, they love the child and do not want to

---

54 DOLECKI, H. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 840.

55 ZEGADŁO, R. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 830.

56 CIEPŁA, H. In K. Piasecki (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], ed. 5. Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 2001, p. 869.

57 JĘDREJEK, G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany, art. 77 k.r.o. pkt 6* [Family and Guardianship Code: Updated Commentary, Article 77 of the Family and Guardianship Code, paragraph 6], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019, LEX/el. 2019

58 CIEPŁA, H. In K. Piasecki (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], ed. 5. Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 2001, p. 870.

59 JĘDREJEK, G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany, art. 77 k.r.o. pkt 6* [Family and Guardianship Code: Updated Commentary, Article 77 of the Family and Guardianship Code, paragraph 6], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019, LEX/el. 2019. ZEGADŁO, R. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 830.

lose it.⁶⁰ The court should examine what the mother's real intentions are and whether she is acting under pressure from those around her.⁶¹

The third premise is that the refusal to consent to adoption is clearly contrary to the welfare of the child. That is, under the given circumstances, there is no doubt that the refusal harms the interests of the child.⁶² One example is a situation in which the parents abuse alcohol or drugs and do not want to give up stimulants.

Full adoption cannot be pronounced without the consent of the minor parents.⁶³ When it occurs, the consent of one of the parents may be omitted only if their consent is not necessary for the adoption (Article 1191 of the Civil Code). These are those cases where the parents have been deprived of parental authority or are unknown or communication with them faces insurmountable obstacles (Article 119 § 1 of the Civil Code).

If the child's parents are minors, then guardianship is established for the child.⁶⁴ In such a situation, the consent of the guardian is also required for adoption (Article 120 of the Civil Code). It is required even if the child's parents, due to their minority, are entitled to consent to the adoption. If this is the case, the power to consent exists simultaneously on the part of the guardian and the minor parent.⁶⁵ The guardian's stance in the adoption case is a more important matter within the meaning of Article 156 of the Civil Code, but the guardian does not need to obtain permission from the guardianship court to give or withhold consent, as the court reviewing the adoption case sufficiently protects the interests of the child.⁶⁶

However, the guardianship court may, in view of special circumstances, decree adoption even in the absence of the guardian's consent, if the welfare of the child

-
- 60 HOLEWIŃSKA-ŁAPIŃSKA, E., *Przysposobienie* [Adoption]. In T. Smoczyński (ed.), *System Prawa Prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze* [The System of Private Law. Vol. 12: Family and Guardianship Law], Warsaw: C.H. Beck, 2003, p. 526.
- 61 ŁUKASIEWICZ, R., *Dobro dziecka a interesy innych podmiotów w polskiej regulacji prawnej przysposobienia* [The Welfare of the Child Versus the Interests of Other Parties in the Polish Legal Regulation of Adoption], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019, p. 105.
- 62 DOLECKI, H. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 841; CIEPŁA, H. In K. Piasecki (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], ed. 5, Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 2001, p. 870.
- 63 SOKOŁOWSKI, T. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 843.
- 64 ZEGADŁO, R. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 838, J. Gajda, in *Tajemnica przysposobienia i jej ochrona w polskim prawie cywilnym* [The confidentiality and protection of adoption in Polish civil law], Przemysł-Rzeszów 2012, p. 118.
- 65 HOLEWIŃSKA-ŁAPIŃSKA, E., *Przysposobienie* [Adoption]. In T. Smoczyński (ed.), *System Prawa Prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze* [The System of Private Law. Vol. 12: Family and Guardianship Law], Warsaw: C.H. Beck, 2003, p. 526.
- 66 ZEGADŁO, R. In J. Wierciński (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], Warsaw: LexisNexis, 2014, p. 838.

requires it, such as when, due to age or health, the guardian will not be able to provide adequate living conditions for the child.⁶⁷

In summary, parental consent is required for the adoption of a newborn child. The power to give it is vested in minor parents who have limited legal capacity. Exceptionally, the court may decree full and partial adoption despite the lack of parental consent, when there are special circumstances in a particular situation and the refusal to consent to adoption is manifestly contrary to the welfare of the child. Full adoption cannot be pronounced without the consent of the minor parents. The consent of the child's guardian is also necessary for adoption.

Conclusion

The mother of the child is the woman who gave birth to the child, which means that any minor who gives birth to a child will be its mother. A minor who is pregnant may marry a man of full age for valid reasons with the permission of the court. Then, she becomes of age and if the child is born in marriage, the mother's husband will be its father. For a child out of wedlock, there are two ways to determine the father: acknowledgment of paternity and judicial determination of paternity. The right to acknowledge paternity is held by minors (father as well as mother) who are at least 16 years old and when there are no grounds for their incapacitation. They can only make statements before the guardianship court. The guardianship court has the ability to verify the parents' statements. It also verifies whether the prerequisites for the admissibility of the declarations necessary for the acknowledgment of paternity are met, as it has the duty to thoroughly investigate the case. The effectiveness of the acknowledgment of paternity was not made conditional on the consent of the child's legal representative or the legal representative of the minor parent.

If the parents or only one of them is under the age of 16, the acknowledgment of paternity cannot take place at all (Article 73 of the Civil Code). In such cases, the only way to determine the origin of the child is through judicial establishment of paternity.

(2) The Code of Civil Procedure grants procedural capacity in cases to establish or deny the origin of a child and to determine the ineffectiveness of an acknowledgment of paternity to the child's mother and father also if they have limited legal capacity, if they are at least 16 years old. If the parents are younger, then they are not competent to act independently in the proceedings.

(3) Parental consent is required for the adoption of a newborn child. Consent to adoption is a personal right of the parents, so the right to give consent is given to persons with limited legal capacity. The right to consent does not apply to parents with no legal capacity at all.

Any minor mother who has limited legal capacity has the right to consent to the adoption of a child. She becomes a mother from the moment the child is born. In contrast, for the father to be entitled to this right, paternity must be established. In exceptional cases, the consent of parents with limited legal capacity can be omitted.

---

67 DOLECKI, H. In H. Dolecki, T. Sokołowski (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, p. 845–846.

Bibliography:

- ANDRZEJEWSKI, M. 2013. *Podstawy prawne ochrony macierzyństwa w Polsce. Status prawny małoletnich i nieletnich matek* [Legal grounds for maternity protection in Poland: the legal status of minors and underage mothers]. In A. Sikora (ed.) *Sytuacja prawna, społeczna i wychowawcza nieletnich ciężarnych i nieletnich matek przebywających w placówkach resocjalizacyjnych. Raport z realizacji projektu „Chcę być z Tobą MAMO!”* [The legal, social and educational situation of pregnant minors and underage mothers residing in resocialisation institutions: Report on the implementation of the project “I want to be with you MOM!"]. Warsaw 2013. 209 pp.
- ANDRZEJEWSKI, M. 2014. *Relacja rodzice i inne osoby dorosłe a dzieci w świetle nowych przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i niektórych innych ustaw (wybrane problemy)* [The relationship between parents and other adults and children in view of the new provisions of the family and guardianship code and some other laws (selected problems)], *Acta Iuris Stetinensis*. ISSN: 2083-4373, 2014, no 6, p. 371-400.
- ANDRZEJEWSKI, M. 2014. *Prawna ochrona macierzyństwa młodocianych matek* [Legal protection of motherhood of juvenile mothers]. In M. Andrzejewski, K. Dadańska (ed.), *Współczesne problemy prawa rodzinnego i spadkowego* [Contemporary Problems of Family and Inheritance Law], Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski, 2014. ISBN: 9788378672418. p. 23-41.
- BIDZAN, M. 2013. *Nastoletnie rodzicielstwo. Perspektywa psychologiczna* [Teenage Parenthood: Psychological Perspective], Gdańsk: Harmonia Universalis, 2013. ISBN: 9788377440490. 304 pp.
- BUDNA, E. 1996. *W sprawie charakteru prawnego zgody rodziców na przysposobienie anonimowe dziecka* [On the legal nature of parental consent to anonymous adoption of a child]. *Przegląd Sądowy*. ISSN: 0867-7255, 1996, no. 3, p. 37-61.
- CISZEWSKI, J. NAZARUK, P. (ed.). 2019. *Kodeks cywilny. Komentarz* [Civil Code: Commentary]. Wolters Kluwers: Warsaw, 2019, LEX/el 2019.
- DOLECKI, H., SOKOŁOWSKI T. (ed.). 2013. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 2, Warsaw: Wolters Kluwer, 2013. ISBN: 9788326443152. 2003 pp.
- FRAS, M., HABDAS, M. (ed.). 2018. *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125)* [Civil Code: Commentary. Volume I. General Part (Articles 1–125)]. Wolters Kluwers: Warsaw, 2018, LEX/el 2018.
- GAJDA J. 2012. *Tajemnica przysposobienia i jej ochrona w polskim prawie cywilnym* [The confidentiality and protection of adoption in Polish civil law], Przemyśl-Rzeszów: Wyższa Szkoła Prawa i Administracji, 2012. ISBN: 9788363666361. 435 pp.
- ERECIŃSKI, T. (ed.) 2016. *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze* [Code of Civil Procedure: Commentary. Volume I. Preliminary Proceedings], Wolters Kluwers: Warsaw, 2016, LEX/el 2016;
- HAAK, H. 1997. *Pochodzenie dziecka. Komentarz* [Origin of the Child: Commentary], Toruń: TNOiK Dom Organizatora, 1997. ISBN: 8386850272. 335 pp.

- HOLEWIŃSKA-ŁAPIŃSKA, E. 2003. *Przysposobienie* [Adoption]. In T. Smoczyński (ed.), *System Prawa Prywatnego. Tom 12. Prawo rodzinne i opiekuńcze* [The System of Private Law. Vol. 12: Family and Guardianship Law], Warsaw: C.H. Beck, 2003. ISBN: 8372479380. 858 pp.;
- IGNACZEWSKI, J. 2009. *Pochodzenie dziecka i władza rodzicielska po nowelizacji. Art. 61⁹–113⁶ KRO* [The origin of the child and parental authority after the amendment of Art. 61[9]–113[6] of the Family and Guardianship Code], Warsaw: C.H. Beck, 2009. 287 pp.
- JAKUBECKI, A. (ed.). 2019. *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-729* [Code of Civil Procedure: Updated Commentary. Volume I. Articles 1–729], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019. LEX/el. 2019.
- JĘDREJEK, G. 2019. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany* [Family and Guardianship Code: Updated Commentary], Warsaw: Wolters Kluwer, 2019. LEX/el. 2019;
- KEMPIŃSKA, U. 2005. *Małżeństwa młodocianych. Przyczyny i konsekwencje* [Juvenile marriages: causes and consequences]. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna; Lega Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, 2005. ISBN: 8388500732. 136 pp.
- KRZEMIŃSKI, Z. 2006. *Alimenty i ojcostwo. Praktyczny komentarz. Orzecznictwo. Piśmiennictwo. Wzory pism* [Aliments and paternity: practical commentary. case law. references. model letters]. Krakow: Kantor Wydawniczy Zakamycze. Wolters Kluwer Polska, 2006. ISBN: 8374443162. 180 pp.
- KRZEMIŃSKI, Z. 1978. *Postępowanie odrębne w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi* [Separate proceedings in cases involving relations between parents and children], Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1978. 152 pp.
- KRZEMIŃSKI, Z. 1966. *Legitymacja czynna w procesie o ustalenie ojcostwa* [Right of Action in a Suit to Establish Paternity]. *Palestra*. ISSN: 0031-0344, 1966, no. 1, p. 30-37.
- ŁUKASIEWICZ, R. 2019. *Dobro dziecka a interesy innych podmiotów w polskiej regulacji prawnej przysposobienia* [The welfare of the child versus the interests of other parties in the Polish legal regulation of adoption]. Warsaw: Wolters Kluwer, 2019. ISBN: 9788381603096. 353 pp.
- MANOWSKA, M. (ed.). 2020. *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II* [Code of Civil Procedure: Commentary. Vol. II]. Warsaw: Wolters Kluwer, 2020, LEX/el. 2020.
- PANOWICZ-LIPSKA, J. 1990. *Przysposobienie, zagadnienia wybrane* [Adoption: Selected issues]. In: T. Smoczyński (ed.) *Rodzina w świetle prawa i polityki społecznej* [Family in View of Law and Social Policy]. Poznań: Centralny Program Badań Podstawowych, 1990, p. 59-72.
- PIASECKI, K. (ed.). 2001. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], ed. 5. Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 2001. 900 pp.
- PIETRZYKOWSKI J. (ed.). 1990. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem* [Family and Guardianship Code with Commentary], Warsaw: Wydawnictwo Prawnicze, 1990. ISBN: 8321904777. 712 pp.
- PIETRZYKOWSKI, K. (ed.). 2015. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*

- [Family and Guardianship Code: Commentary], ed. 4. Warsaw: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 9788325572167. 911 pp.
- SMYCZYŃSKI, T. 2018. *Prawo rodzinne i opiekuńcze* [Family and Guardianship Law], ed. 9. Warsaw: C.H. Beck, 2018. ISBN: 9788381282376. 420 pp.
  - SOKOŁOWSKI, T. 2010. *Prawo rodzinne. Zarys wykładu* [Family Law: Outline of Interpretation], ed. 5. Poznań: „Ars boni et aequi“ Przedsiębiorstwo Wydawnicze - Michał Rozwadowski, 2010. ISBN: 9788360550250. 252 pp.
  - SOKOŁOWSKI, T. 1987. *Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem* [Parental Authority Over An Adolescent Child]. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1987. ISBN: 8323200084. 155 pp.
  - SOKOŁOWSKI, T. 1995. Sytuacja prawna małoletniej matki przed urodzeniem dziecka [The Legal Situation of The Minor Mother Before the Birth of The Child]. *Ruch, Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. ISSN: 2543-9170, 1995, no 2, p. 1-9.
  - STRZEBIŃCZYK, J. 2013. *Prawo rodzinne* [Family Law], ed. 4. Warsaw: Lex a Wolters Kluwer business, 2013. ISBN: 9788326439957. 400 pp.
  - SZUKALSKI, P. 2016. Urodzenia nastolatków [Teenage Births]. *Demografia i Gerontologia – Biuletyn Informacyjny*. ISSN: 0860-200X, 2016, no 6, p.1-6.
  - SCHWAB, D. (ed.) 2017. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, München: C.H. Beck, 2017. ISBN: 9783406665486, 2642 pp.
  - URBAŃSKA-ŁUKASZEWICZ, A. 2021. Sytuacja prawna małoletnich rodziców w zakresie możliwości sprawowania władzy rodzicielskiej [Legal Situation of Minor Parents in Terms of the Possibility of Exercising Parental Authority]. *Studia Prawnicze KUL*. ISSN: 1897-7146, 2021, no 3 (87), p. 177-196.
  - WIERCIŃSKI, J. (ed.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* [Family and Guardianship Code: Commentary]. Warszawa: LexisNexis, 2014. ISBN: 9788327808691. 1896 pp.
- Other:
- Code of Civil Procedure of 17 November, 1964, Official Gazette of 04 October 2021, year 2021, item 1805 consolidated text with amendmends.
  - Decision of the Supreme Court of 13. December 1994, ref. III CZP 159/94, published in OSN 1995, no. 3, item 53.
  - Explanatory Memorandum to the Amendment of the Family and Guardianship Code; Parliamentary Print No. 629, dated 7 December 2007, Sejm of the Republic of Poland.
  - Family and Guardianship Code of February 25, 1964, Official Gazette of August 10, 2020, year 2020, item 1359.
  - Order of the Supreme Court of July 27, 1964, III CR 144/64, *OSNCP* 1965, no. 6, item 105.
  - Act on civil records of November 28, 2014, Official Gazette of 10. August 2022, year 2022, item 1681.
  - Rocznik demograficzny 2020 [Demographic Yearbook 2020], <https://dane.gov.pl/pl/dataset/718,rocznik-demograficzny-2020/resource/35527/table>, p. 261, 271.

Summary: The Legal Situation of Minor Parents in Determining the Parentage of their Child and Placing it for Adoption

The discussion in this article shows that the Polish Family and Guardianship Code has tried to balance both the protection of the rights of minor parents and their child. Although minor parents do not have parental authority over their child, they have been granted the right to make the statements necessary from the determination of parentage and adoption.

Dr Anna Urbańska-Łukaszewicz
Institute of Law Studies, Polish Academy of Science
Mielżyńskiego Street 27/29, Poznań,
Poland
a.urbanska-lukaszewicz@inp.pan.pl

Obsah článku podlieha licenci Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Anna Urbańska-Łukaszewicz).

Recenzie

ŠTĚDRŇ, Bohumír – ŠTĚDRŇ, Jakub – KROH, Michael – KOSTREC, Matej – NAVRÁTIL, Jiří – NEPIVODOVÁ, Linda – PALÍŠKOVÁ, Marcela: *Opportunities for Growth: The World 2100*. Praha : Wolters Kluwer, 116 s. ISBN: 978-80-7676-089-9

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.2-3.129-130>

Nová publikácia vydaná nakladateľstvom WOLTERS KLUWER reaguje na 50. výročie vydania prvej správy Rímskeho klubu „The Limits to Growth“, ktorá bola publikovaná v roku 1972, a ktorá vyvolala veľkú pozornosť svetových médií. Rímsky klub je totiž medzinárodná organizácia združujúca významných vedcov, spoločenských a iných odborníkov (advokátov, priemyselníkov a obchodníkov). Jeho hlavným poslaním je vypracúvanie globálnych prognóz, s cieľom pôsobiť na verejnú mienku a rozvíjať dialóg s politickými činiteľmi o stave sveta a jeho perspektívach, o modelovaní dôsledkov tendencií civilizačného vývoja a o nachádzaní možných alternatív pre prežitie ľudstva ako celku.

Kniha „The Limits to Growth“ bola vydaná vo viac ako 30 jazykoch a v počte vyššom ako 35 miliónov výtlačkov. Jej obsah bol založený na lineárnych a exponenciálnych počítačových simuláciách, ktoré jednoznačne predikovali, že hospodársky rast nemôže pokračovať donekonečna, a že v krátkom čase príde k vyčerpaniu všetkých zdrojov, vrátane energetických. V knihe bolo vymodelované vyčerpanie cca 19 neobnoviteľných zdrojov.

Obsah slávnej publikácie „The Limits to Growth“ z roku 1972 je aktuálny aj po 50 rokoch, o čom svedčí aj celý rad medzinárodných konferencií, ktoré sa v roku 2022 zameriavali na problematiku „Limitov rastu“. Uvedme si aspoň názvy publikovaných správ z niektorých z nich:

- “MIT-THE LIMITS TO GROWTH+50 CELEBRATION EVENT”, vytvorené The Club of Rome, May 27, 2022.
- „EARTH4ALL PRESENCE AT THE STOCKHOLM+50 CONFERENCE“, vytvorené The Club of Rome, June 02, 2022.
- VOLKSWAGEN FOUNDATION: „50 YEARS THE LIMITS TO GROWTH“, vytvorené The Club of Rome, June 08, 2022.

Koncepcia novej monografie „Opportunities for Growth: The World 2100“, ktorá je predmetom tejto recenzie, a ktorá je taktiež reakciou na fakty uvedené vo vyššie uvedenej publikácii z roku 1972, je úplne odlišná. Skladá sa z 3 kapitol, 6 kreatívnych prípadových štúdií a záveru.

Predhovor, spracovaný bývalým ministrom priemyslu a obchodu Českej republiky Ing. J. Mládkom, CSc., ponúka vonkajší pohľad na analyzovanú problematiku.

Prvé dve kapitoly sú venované budúcim technologickým a ekonomickým trendom, ku ktorým patrí segment umelej inteligencie, 3D, RFID a problematika holografického modelu sveta, ktorý nahradí súčasný heliocentrický model.

V tretej kapitole autori prezentujú minulosť, súčasnosť i budúcnosť Rímskeho klubu, a analyzujú, na základe vtedy zverejnených číselných údajov, silné a slabé stránky „The Limits to Growth“. Na jednej strane je zrejme, že v niektorých

časťach bola vtedajšia prognóza úplne mylná, ale na druhej strane je nutné brať vážne varovanie a nutnosť riešiť ekologické problémy a relevantné legislatívne zmeny v spoločenskom systéme aj o pol storočia neskôr.

Sofistikovane koncipované prípadové štúdie pojednávajú o:

- systémových aspektoch vývoja civilizácie,
- vývoji v segmente vzdelávania – ako jedného z faktorov ekonomického rastu,
- prognózach budúceho vývoja umelej inteligencie – ako samo-učiaceho nástroja založeného na neuro-morfologických komponentoch a kvantových počítačoch,
- ekonomických aspektoch kozmických projektov s multiplikačným efektom,
- holografickom modeli sveta.

Celkovo je možné konštatovať, že autorom sa v publikácii podarilo vhodnými prognostickými metódami nadviazať na globálne prognózy vypracované Rímskym klubom a prispôsobiť ich aktuálnym podmienkam vývoja ľudstva v 21. storočí.

Z dôvodu vyššie deklarovaných analýz, modelov vývoja a ponúkaných prognóz je možné monografiu odporúčať k preštudovaniu tak poslucháčom vysokých škôl, ako aj vrcholovým manažérom a politikom, ktorí sa podieľajú na prijímaní opatrení nevyhnutných pri riešení krízových, najmä ekologických situácií, za účelom prežitia ľudstva na našej planéte aj v nasledujúcich storočiach. Vzhľadom na to, že je monografia napísaná v anglickom jazyku môže byť zaujímavou publikáciou i na zahraničných knižných trhoch.

Obsah článku podlieha licenci Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Silvia Treľová).

Z vedeckého života

Správa o konaní konferencie

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2023.10.2-3.131-132>

Na pôde Právnickej fakulty Univerzity Matej Bela v Banskej Bystrici ako usporiadateľskej fakulty zorganizovala Katedra obchodného a finančného práva v dňoch 13. – 14. septembra 2023 medzinárodnú vedeckú konferenciu s názvom „Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách“, ktorá po trojročnej pauze spôsobenej pandémiou znovu obnovila tradíciu pravidelných odborných stretnutí katedrií obchodného práva fakúlt Českej a Slovenskej republiky. Tradičnou súčasťou týchto stretnutí, okrem výmeny poznatkov a informácií z realizácie pedagogického procesu a výmeny skúseností je aj vedecká konferencia, zameraná na aktuálne otázky obchodného práva.

V auguste 2023 oslávil krásne životné jubileum, 70 rokov, prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD., dlhoročný sudca, vysokoškolský pedagóg a uznávaný vedec úzko spätý s Univerzitou Matej Bela v Banskej Bystrici a jej Právnickou fakultou. Ctení hostia konferencie si v príjemnej atmosfére pripomenuli aj túto milú udalosť.

Vedecká rozprava pokračovala v rámci druhého dňa medzinárodnej vedeckej konferencie. Auditórium opätovne privítal prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD., ktorý poďakoval organizačnému výboru za prebratie vedeckej záštity a zorganizovanie vedeckej konferencie a následne požiadal účastníkov konferencie o predstavenie svojich príspevkov. Priebeh konferencie moderovala JUDr. Monika Némethová,

PhD. Ako prvý predniesol svoj príspevok s názvom „Požehnaní a postrach

„adhocizmu v obchodní legislativě“ prof. JUDr. Josef Bejček, CSc. z Právnickej fakulty MU v Brne. Následne vystúpili prof. JUDr. Ján Husár, CSc. z Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach s príspevkom „Zmeny hospodárskych systémov na Slovensku v 20. storočí“. Problematiku nekalej súťaže priblížili doc. JUDr. Dana Ondrejová, Ph.D. z Právnickej fakulty MU v Brne s príspevkom „Podnákladové ceny jako nekalá soutěž?“ a taktiež doc. JUDr. Jana Strémy, PhD. z Právnickej fakulty UK v Bratislave s príspevkom „Nekalá súťaž influencerov?“ V zmysle programu konferencie ďalej so svojim spoločným príspevkom s názvom „Trestnoprávna ochrana obchodného tajomstva ako neštandardný legislatívny zásah štátu?“ vystúpili JUDr. Laura Bachňáková Rózenfeldová, PhD. a Mgr. Simona Rudohradská, PhD. z Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach. K prezentujúcim účastníkom konferencie sa zapojili aj JUDr. Michal Černý, Ph.D. z Právnickej fakulty UP v Olomouci s príspevkom nazvaným „Ztracená a opuštěná označení původu v Česku (2023)“ a následne JUDr. Klára Hurychová, Ph.D. z Právnickej fakulty UK v Prahe s príspevkom „Čeho je moc, toho je příliš: k informačním povinnostem veřejných akciových společností“.

Po krátkej, ale veľmi podnetnej diskusii k predstaveným príspevkom prezentovala tému „Plnenie nahrádzajúce vlastné zdroje financovania – verzia podľa slovenskej právnej úpravy“ doc. JUDr. Jana Duračinská, PhD. z Právnickej fakulty UK v Bratislave. Nasledovali svojim vystúpením na tému

„O pre-pack postupoch v konkurznom práve: Ďalšia harmonizácia na obzore?“ doc. JUDr. Ing. Jaroslav Dolný, PhD. a JUDr. Dominika Cukerová, PhD. z Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach. V ďalšej časti konferencie vystúpil Mgr. Ján Knobloch z Právnickej fakulty ZČU v Plzni s príspevkom na tému „Krizová úprava rozhodování orgánů právnických osob“. Medzinárodnú vedeckú konferenciu uzatvorili posledné príspevky „Omezení podnikatelské činnosti ve stavu nouze“ JUDr. Petra Papeža z Právnickej fakulty ZČU v Plzni a „Ochrana prvku kritické infrastruktúry normami konkurzného práva“ Mgr. JUDr. Luciána Töröka z Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach.

Po ukončení prednášaných príspevkov moderátorka konferencie JUDr. Monika Némethová, PhD. opakovane otvorila diskusiu k pertraktovaným právnym oblastiam, po ktorej prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD. poďakoval účastníkom konferencie za prednesenie podnetných príspevkov a s tým spojené podnety na problémy aplikačnej praxe. Úprimné poďakovanie patrí doc. JUDr. Ing. Martinovi Kubincovi, PhD. a ďalším členom organizačného tímu konferencie, ktorí vytvorili priateľskú atmosféru a priestor pre vedecko-odbornú diskusiu.

Príspevky účastníkov konferencie boli publikované aj v konferenčnom zborníku „Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách, Pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi“, ktorý bol vydaný v tlačenej aj elektronickej podobe. Tešíme sa na ďalšie stretnutie katedier obchodného práva Českej a Slovenskej republiky.

JUDr. Aneta Kšenzighová, MBA
Univerzita Mateja Bela
v Banskej Bystrici
Právnická fakulta
Katedra obchodného a finančného práva
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika aneta.
ksenzighova@umb.sk

Obsah správy podlieha licencií
Creative Commons Attribution 4.0
International Licence CC BY (Aneta
Kšenzighová).

Adresa redakcie/Editors address:

Štát a právo
Právnická fakulta UMB
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
e-mail: statapravo@post.sk

Štát a právo

State and law

Časopis Štát a právo je vedecko-teoretickým časopisom pre otázky vedy o štáte a práve, právnej histórie a jednotlivých právnych odvetví právnej praxe. Je určený predovšetkým vysokoškolským učiteľom, vedeckým pracovníkom, študentom doktorandského štúdia na právnických fakultách, ako aj širokej právnickej verejnosti pôsobiacej v právnej praxi a v štátnych a samosprávnych orgánoch. Uverejňuje pôvodné štúdie a články z rôznych odvetví práva, eseje, informácie, diskusie, analýzy, správy z vedeckého života, recenzie a anotácie, ako aj správy k životným jubileám významných predstaviteľov vied o štáte a práve, taktiež z medzinárodných konferencií a sympózií na aktuálne vedecko-teoretické témy a podobne.

V záujme kvality obsahu, skladby i žánrovej pestrosti si dovoľujeme požiadať, aby autori rukopisov dodržiavali tieto pokyny:

1. Rukopis posielajte (výlučne v editore MS Word) na e-mailovú adresu: statapravo@post.sk.
2. Rozsah rukopisov:
  - a) štúdie v rozsahu 20 normovaných strán,
  - b) články v rozsahu 5 – 10 nstr.,
  - c) informácie do 5 nstr.,
  - d) recenzie do 5 nstr.Iný rozsah je potrebné vopred dohodnúť s redaktorom časopisu.
3. Pri konečnom spracovaní používajte výlučne font Times New Roman CE, písmo veľkosti 12 pt, pri riadkovaní 1,5, okraje zľava aj sprava po 2,5 cm, zhora aj zdola po 3 cm.
4. Rukopis má obsahovať názov článku, krstné meno a priezvisko autora (s pozn. * pod čiarou s uvedením titulov a pracovným zaradením na pracovisku), abstrakt, ktorý musí obsahovať názov štúdie alebo článku v rozsahu 15 riadkov, kľúčové slová max. 10 slov, nasleduje názov článku v AJ, abstrakt v AJ, kľúčové slová v AJ, citovanie literatúry žiadame realizovať prostredníctvom poznámky pod čiarou. V závere článku žiadame uviesť zoznam použitej literatúry v abecednom poradí a resume v anglickom jazyku.
5. Štúdie a články požadujeme štruktúrovať:
  - a) abstrakt, kľúčové slová,
  - b) úvod s naznačením problematiky,
  - c) rozbor problematiky podľa zvolenej metodológie,
  - d) záver a resume v anglickom jazyku.
6. K materiálom uveďte presnú adresu pracoviska, pracovné zaradenie (funkciu) a e-mail.

Prosíme autorov, aby dôrazne rešpektovali pokyny na úpravu a formu článkov. Rukopisy, ktoré nebudú spĺňať formálne požiadavky, nemôžu byť zaradené na publikovanie.

Vzhľadom na kapacitné možnosti je počet publikovaných príspevkov limitovaný. O zaradení, či prípadnom nezaradení príspevku budú autori včas informovaní. Autorský honorár sa nevypláca. Autorom publikovaných príspevkov bude zaslané aktuálne číslo časopisu so zverejneným príspevkom.

Na tvorbe časopisu sa môžete podieľať aj ako recenzent. V prípade záujmu nás kontaktujte prostredníctvom e-mailového kontaktu: statapravo@post.sk.

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Národná 12, 974 01 Banská Bystrica, IČO: 30232295. Časopis je vydávaný 4x ročne. Dátum vydania 1. 10. 2023. Cena výtlačku: 10 EUR.